

Тетяна Фролова

Душа птаха

Тетяна Фролова

ДУША ПТАХА

казки

Душа птаха сіткає і народжує єдине, яке він навірно солідно віддасть. У котячих
давно лоросла, ба, навіть у пожилому віці, птахів перенесено в дитинстві та в
квіті.

Львів
Видавництво
«БОНА»
2014

УДК 82-3-93
ББК 84(4УКР)
Ф 91

Душа птаха

Фролова Т.

Ф 91 Душа птаха [Текст] : казки / Тетяна Фролова – Л. : ПП «Видавництво «БОНА», 2014. – 52 с. : іл.

“Душа птаха” – це ще одна книжечка казок для дітей Тетяни Фролової. Це розповіді, які схвилюють не тільки дітей, а й дорослих. Це казки, які спрямовані на виховання добра та любові.

Для дітей середнього шкільного віку.

ISBN 978-966-2626-26-1

УДК 82-3-93
ББК 84(4УКР)

ISBN 978-966-2626-26-1

© Тетяна Фролова, 2014
© Наталія Галушко, іл., 2014

ЗАМІСТЬ ПРИКАЗКИ

Думається мені, що у людини (може не в кожної, але в більшості) поряд з її людською душою живе ще душа птаха. Ви щось хочете мені заперечити? Не поспішайте. Адже майже кожному з вас (з нас) хотілося літати. Адже так? А в своїх снах ви неодмінно літали. І ще будете літати. Політ триває. То озивається в нас душа птаха. Вона кличе нас у піднебесся.

- У нас нема крил, – сумно кажемо їй.
- То й що? – відказує душа птаха. – А хіба не можна літати без крил?
- Не можна, – кажемо ми їй. А вона не вірить.
- А мрії? Хіба ж це не політ?
- Е, мрії – це не те. От якби насправді злетіти.

Душа птаха зітхає і народжує в серці неймовірно солодкий щем. І хоч я вже давно доросла, ба, навіть у похилому віці, а літають переважно в дитинстві та в юності, мені однак хочеться злетіти.

- Куди тобі? – вгамовує мій запал моє натомлене спрацьоване серце.
- Де вже тобі літати? Нехай вже літають молодші та діти.
- Нехай літають, – кажу, зітхаючи. – Я ж їй не заваджаю. Але й мені хочеться.
- Ти вже своє відлітала, – каже натомлене серце. – Краще пиши вже казки.

Казки для дітей та онуків, для своїх і для чужих.

- Добре, я писатиму казки! Але літати мені однак хочеться.

І ми сумно-сумно дивимося за журавлями, коли відлітають вони у вирій, радісно зустрічаємо їх повернення з вирію, бо вони на своїх крилах несуть нам весну.

Пишу я свої казки та й думаю про тих, хто буде їх читати. Про вас думаю. І цікаво мені знати, чи й вам хочеться літати, чи й у вас живе ота душа птаха, що наділяє нас дивовижними мріями про політ.

Чимало казок я вже написала. А може й ще напишу. І дуже мені хочеться, щоб і ця моя книжечка, котру я вирішила назвати «Душа птаха», знайшла своє місце у вашій бібліотечці. Щасливого вам польоту. Нехай душа птаха живе у вас завжди. І навіть тоді, коли ви станете дорослими. А коли вам хтось не повірить, то нехай прочитає оцю книжечку, то може тоді полетить. А я щиро позаздрю вам і таки напишу для вас ще якусь книжечку. І скорше за все буде нова книжечка казок. Ті казки живуть у мене десь поряд з душою птаха.

БІЛИЙ ЛЕБІДЬ І СИВА ЗОЗУЛЯ

Жив собі парубок-красень, що звався Іваном. Мати-вдова його виховувала – то був працьовитий, до всякого діла здатний. А що вже чорнявий та гарний – то другого такого не шукай, бо не знайдеш. А що вже дівчата його любили, то спасу від тієї любові хлопцеві не було: і бідні дівчата, і багаті, а надто Настуня – дочка сільської чарівниці, котру позаочі відъмою називали, а Настуню – відъминою донькою. Та вже так та Настуня його любила, що хоч пропадай. А що парубок? Кого він любив? Та либо нікого. А може й сам ще того до ладу не зінав, бо дуже молодий був.

– Гей, Іване, – казали йому, – що ж ти всіх дівчат збаламутив? Всі вони за тобою в'януть, на других хлопців і не дивляться: Парубкам хоч з села тікай.

– Не моя у тім вина, – казав хлопець. – Навмисне я нікого не баламутив. А що позакохувались... То що я їм пораджу?

– Женився б ти на котрійсь чи що. То може б другим дівчатам легше стало. Подивилися б – то й собі заміж повиходили б.

– Рано мені ще женитися. Та й дівчина моя либо нь ще не виросла, ще, мабуть, ляльками бавиться. Не виходить на вулицю, тому й не нагледів ще я її.

– Скажи, нехай кидає ті ляльки та й виходить вже на вулицю, а то такого парубка втратити може. Візьме друга – а він і ожениться. А тоді й плакатиме, бо такі парубки раз на сто років родяться дівчатам на горе.

– Кому на горе, а кому може таки й на радість.

– Думаю, що, коли на радість, то вже певно Настуні Пріщиній. Бачили вже, як вона тебе очима пасе.

– То й що! Нехай собі пасе. Це грошей не коштує.

– Ой, хлопче, чує мое серце, що від її рук ти не втечеш. В неї мати чарівниця.

– Овва! Чарівниця! Ще те зілля не виросло, щоб мене ним зчарувати.

– Ой, хлопче, не кажи так. Ти ще не знаєш силу чарів. Ти ще не знаєш, на що здатні чарівниці.

– Не знаю і знати не хочу. Не вірю я в таке. Вигадки все це.

Ті слова на лихо парубкові почула чарівниця Пріська. Жила вона під лісом, на краю села, зла людям не робила, на травах зналася, часом комусь і помагала, зілля якого давши, та все ж люди її не любили і боялися. А тому і доньку її, вродливу Настуню, до гурту не дуже охоче приймали. Образливо було дівчині, бо вона, окрім того, що гарна була, ще й вдачу мала добру. Однак дівчата і хлопці позаочі прозивали її відъминою дочкою. А ще на лихо собі полюбила Настуня Івана, чорнявого, вдовиного сина, гарного, як сонце. Світ він їй зав'язав. Окрім нього, нікого й більше не бачила. Не хотіла матері нічого казати.

Хотіла, щоб без чарів хлопець вирізнив її з-поміж інших дівчат і полюбив. Та з часом зрозуміла дівчина, що на таке сподіватися даремно. Не полюбити він її. Бо хто вона для нього? Відьмина дочка! От і вирішила дівчина до матері звернутися, аби дала якогось приворотного зілля, щоб таки Іванко її був. Прийшла якось з вулиці та й розплакалася.

– Чого тобі, донечко? Чого тобі, ягідко моя? – наполохалася Пріська, що дуже любила свою одиначку.

– Ой, матінко, тяжко мені, ой, матінко, важко мені.

– Хто скривдив тебе, моя пташко? Ти тільки скажи.

– Ніхто мене, мамо, не скривдив, а вразила мое серце краса парубоча. І не можу я його забути, і не можу я, моя матінко, з ним бути. Допоможи мені, бо загину.

– Хто ж він такий, моя квіточко? Бо ні один хлопець на світі не вартує твоєї сльози, не те, що твоєї любові.

– Це чорнявий Іванко, вдовин син, високий та гарний, що кращого за нього і на світі нема.

– Ага! Знаю я того зухвальця. Чула якось я, як він нахвалявся, що не виросло ще таке зілля, котрим би можна його зчарувати. А ще казав, що не вірить він ні в чари, ні в чарівниць. От ми й побачимо.

– Мамо, я чую злість в твоєму голосі. Що я наробила! Я ж думала, мамо, що ти мені допоможеш, а ти, чує мое серце, хочеш моого милого зі світу звести.

– Не зведу я його зі світу, не бійся. А перекину я його на... Білого лебедя. Нехай собі у вирій летить. А поки він з вирію повернеться, то ти й заміж вийдеш. Та не за такого шарпака, як Іван вдовиченко, а за господарського сина.

Дівчина так і впала навколошки, до матері руки простягаючи, та й заголосила:

– Ой, матінко, ой, голубонько! Не губи ти моого милого чорнобривого, бо не будеш ти мати тоді своєї доньки. Як полетить мій Іванко білим лебедем у вирій, то я за ним полечу сивою зозулею.

– Не полетиш. Бо ти чарів не знаєш. Скільки раз я тобі казала: «Вчися, донько». Так ти ж не хотіла материну науку переймати. Ото й добре, що не навчилася. От бачиш, як воно виходить.

– Ой, лиxo мое! Що ж я наробила! Я й справді відьмина дочка. Даремно й ображалася, коли мене дівчата і хлопці так називали.

– Та яка ж ти відьмина дочка, коли ти на зіллях не знаєшся і чарувати не вмієш? Хоч би ворожити навчилася. А ти й того не хочеш.

– Не хочу, бо то гріх великий.

– Ого, яких ти слів набралася. То либоң правда, що люди кажуть, ніби ти з дівчатами і до церкви ходила.

– Ходила і ще піду. І охрещуся.

– Цить мені! Ото я й бачу, що небавом не буду я мати дочки. А того Івана, вдовиного сина, я таки на лебедя оберну. Я таки вас розлучу. Не бути тобі з ним.

– За що ж його на лебедя? Він же ж мене не скривдив. Він не причинив мені ніякого зла.

- Я хочу, щоб він не баламутив твою дурну голову.
- Він і не баламутить. Це я сама, у нього не питаючи, полюбила його.
- Минеться. Все минеться, коли він у вирій полетить.
- Тоді, я сказала вже, полечу слідом за ним сивою зозулею і я.
- Ха-ха-ха! Не полетиш. Бо хто тебе на зозулю оберне, коли ти чаувати не вмієш? А довкруг чарівниць, окрім мене, більше нема.
- Мій жаль допоможе мені. Мій жаль оберне мене на сиву зозулю, і я полечу за своїм милим слідом.

Не повірила мати своїй доньці. Нехай собі каже, що хоче. Вона вірила тільки в силу своїх чарів. Збирала зілля, збирала лебедине пір'я, чаувала. А як настала осінь, то село здивувалося: у них на маленькому озерці з'явився білий лебідь. Та не звичаний лебідь, а такий красень, що ніхто ще такого не бачив. Хоч малюй його.

- Звідки він взявся? У нас ніколи не було лебедів.
- І без пари.
- Та пара знайдеться.
- Якби ж то поміж лебедями, то знайшлася б. А тут де він її шукатиме?

Гомоніли отак між собою люди, а білий лебідь плавав собі. Плавав та ячав, та так сумно, наче боліло йому щось.

- Це ж їм скоро вже у вирій летіти.
- Кажуть, що часом лебеді не відлітають.
- Буває, що й не відлітають. Але наше озерце таке маленьке, вода в ньому замерзне. Що він тоді робитиме? Пропаде. Мусить летіти.
- А ви бачили, які в нього сумні очі?
- А з чого б йому веселитися? Летіти треба, а дорога не легка.
- І пари не має.
- А ви чули? Іван пропав.
- Який Іван?
- Та син вдови Ганни.
- Як це пропав?
- Отак. Пропав – і все. Мати вже так плаче, так побивається. Один син.
- Куди ж він міг пропасті? Щось у нас не чутно, щоб люди пропадали.
- Та може до якоїсь дівчини прибився – от і вся пропажа. Діло молоде. Захався в котрусь та й... Пропав.
- Ні, на Івана це не схоже.
- Не схоже! Виріс хлопець – тільки й всього. Значить, незабаром і на весіллі погуляємо.

Одна тільки Настуня знала, звідки взявся у них на озері той білий лебідь. Тяжко журилася дівчина. Мала жаль на матір, та нічого їй про те не казала. А що та пер казати? Приходила до води, сумно дивилася на лебедя, а він – на неї. Якось коли нікого не було поблизу, дівчина підійшла до води і сказала:

- Ой, Іванку, любий, знаю я про твою біду, та нічим не можу тобі зарадити. Не

навчилася я чарів у своєї матері, а тепер караюся. Це моя маті тобі таке зробила, аби я тебе не любила. Безневинно, із-за моєї любові пропадаєш ти.

Закричав тут лебідь, засурмив, та так гучно, аж дівчина злякалася та й заплакала.

– Не май на мене жалю, любий Іванку. Моеї вини тут нема. Хіба тим я завинила, що тебе полюбила. Як будеш у вирій летіти, полечу вслід за тобою сивою зозулею, щоб не було тобі так самотньо в чужому краю.

Як летіли над Настуниною хатою, глянула маті, побачила сиву зозулю, впізнала доночку свою та й заплакала, до неї руки простягаючи:

– Я ж думала, доночко, що ти порожні слова рониш, а ти, моя доночко, правду казала. Що ж я, нерозумна, наробыла! Я ж свою доночку, свою одиничку, навік загубила. А я ж тебе, моя доночко, над життя любила. Бодай ті трави посохли, що я ними чарувала. Бодай над ними дощі не пройшли, вітри не віяли. Проклинаю навіки своє недобре ремесло.

Ой, вернися, доночко,

Та сядь на калині,

Будеш мені розрадою

При лихій годині.

А зозуля їй відповідає:

– Ку-ку, мамо, ку-ку!

Посій розлуку –

Та виросте зілля

Мені на весілля.

Ти за мною не сумуй,

Мені посаг не потрібний.

Було тобі, моя маті,

Іванка не чарувати,

Лебедем не обертати.

Та й полетіла наздоганяти свого лебедя, що, сурмлячи, прощався з селом, тяжко сумуючи за матір'ю та за рідною хатою.

Як летіли над полями та над селами, люди дивувалися:

– Гляньте-но, лебідь летить. А гарний який.

– Чому ж він сам? Видно, від гурту відбився.

– Тяжко йому буде самому в далекій дорозі.

– А за ним... Чи не зозуля часом?

– Зозуля. Дивно. Адже зозулі вже давно відлетіли.

– Лебідь і зозуля. Ще такого не бачили. Ой, людоночки, щось тут не те.

– Та на світі всякого є. Не переставай тільки дивуватися.

Летіли над горами, над долинами і долетіли аж до моря. Вже й над морем летять. Аж тут здійнявся вітер крижаний, в груди лебедеві б'є, сніговою крупою очі засипає. Несила летіти, хоч трохи б спочити. Сів лебідь на воду, сиву зозулю під крило горне, очі закрив, здавалося, на хвилину, а вже льодом-кригою вода

береться, крижаний сон лебедеві очі заплющає, силу з його крил забирає. Закува-ла тут сива зозуля, затужила, заголосила, промовляючи:

— Ой, прокинься, мій лебедику, прокинься, мій любий. З силами зберися, на крила здіймися, бо вже вода льодом-кригою береться, сон крижаний до тебе молодого крадеться. Пропадемо.

Почув лебідь те кування зозулине, через силу розплющив очі, а потім і на крила знявся. Полетіли вони далі. А там і сонечко пригріло, лебедину втому висушило.

А ось і теплі краї. Долетіли до лебединого острова. А тут того птаства сила-силенна. Та все лебеді та лелеки і ні одної зозулі. Благодатний край, та чужий. Тепло, води чисті, прозорі, лебеді паруються, шлюбні танки танцюють, а наш білий лебідь самотою по воді плаває, а сива зозуля на гіллячці вмостилася та й на нього зорить.

Якось видалася погідна днина. Сонечко встало зарання, у воді скупалося та вже гріло-пригрівало, землю і воду зі сну будячи. Десь під обід, розморений спекотною дниною, задрімав наш лебідь. Аж тут де не взявся мисливець. Приплив човном та здалеку примітив лебедя-красеня та й прямісінько до нього, рушницю з плеча знявши.

Як закує тут зозуля, голосно так та жалісно:

— Ой, Іванку-лебедику, рятуйся. Мисливець іде, рушницю несе, хоче тебе, молодого, підстрелити.

Знявся тут лебідь на крила та й полетів високо-високо, з землі комашиною ви-дався.

Втекла здобич. Пішов собі мисливець іншу здобич шукати.

Аж якось, коли сонце збиралося вже спати вкладатися, а перед сном купалося собі в теплих морських хвилях, до острова приплив невеличкий човник під білим вітрильцем.

А з того човника дівчина вийшла, та така гарна, що все птаство замовкло, на неї дивлячись. Була то дівчина не простого роду, либо нь, царівна чи королівна. І чоловік з того човника за нею вийшов, чи слуга її, чи опікун. Сивий, статечний, а лицез добре таке, усміхнене.

— Ось тобі, царівно, і лебеді. У всій своїй красі. Можеш ними милуватися, скільки тобі заманеться. При заході сонця вони найгарніші.

— Знаю, знаю. Пам'ятаю, як і я колись лебідкою була. Не забув мою казку?

— Не забув. Як би мав забути? Що б тоді я за казкар був?

— А знаєш, мені часом і зараз здається, що я – лебідка. Так і хочеться шубовсь-нути в воду та й плавати, плавати.

— То скупайся, коли твоя ласка. Вода тепла, голублива. Ось спробуй.

— Ні, не буду я купатися. Я сьогодні припливла в чужу казку і хочу її знати. Скажи, казкарю... А що це за лебідь з сумними очима самотою у воді плаває?

— А якби ти уважніше подивилася, то побачила б і пташку на гіллячці, зозулю. Бачиш, як пильно вона за лебедем зорить?

— Бачу. То що? Це казка?

- Так, це казка. Ми з тобою потрапили в їхню казку.
- А та казка має добрий кінець?
- Ну... Вона, власне, ще не закінчилася. Кінець тієї казки буде залежати від нас з тобою і від он тієї пташки.
- Від зозулі?
- Так, від зозулі.
- І від нас з тобою?
- Так. Тут потрібна буде наша допомога.
- І ми, звичайно, допоможемо. Правда?
- Думаю, що так. Адже кожен казкар – як садівник. Він мусить плекати кожну казку, і подбати про її добрий кінець. О, казкар багато чого може. Він майже чарівник.
- Тоді скорше розкажи мені їхню казку. Я хочу її знати.
- Ач яка нетерпляча. Придивися уважніше до цього лебедя і до зозулі. Це хлопець і дівчина. Мати тієї дівчини обернула хлопця на лебедя, аби донька його не любила. А дівчина з великого жалю зозулею стала та й полетіла за своїм милим у вирій.
- І що тепер?
- А тепер треба допомогти повернути їм людську подобу.
- А як?
- Ну... З дівчиною все просто. Що відібрав смуток, те поверне радість. Досить тільки їй повірити, що її коханий знову парубком стане, як захочеться їй знову дівчиною бути. Тоді вдариться вона тричі об землю – пір'я з неї облетить, і стане вона такою, як була. Або й кращою.
- А хлопець?
- А з хлопцем складніше. Як місяць зійде вповні, мусить дівчина та вирвати з його крил і хвоста три пір'їни та й пустити їх на воду, промовляючи: «Нехай лебеді пливуть за водою, а мій коханий нехай буде завжди зі мною».
- І що? Той лебідь знову стане хлопцем?
- Так.
- І казка закінчиться?
- Ну...Ще не зовсім. Після того ми їм допоможемо додому повернутися. Бо хто може бути щасливим у чужому краю? А далі вже свою казку вони самітворитимуть.
- То завтра ми знову сюди приплівемо?
- Приплівемо, щоб додивитися цю гарну казку.
- Уважно слухала ту розмову дівчина-зозуля, не відводячи ока від того дивовижного казкаря, що був майже чарівником. Як же солодко забилося її пташине серце, бо в ньому жила велика людська любов. Того вечора з нетерпінням чекала дівчина, коли нарешті зайде сонце. Їй здавалося, що воно вже ніколи не зайде. Але нарешті сонце таки зайшло.

Вже й птахи спати повкладалися. І її білий лебідь задрімав, сховавши голову під крило.

Глянула на місяць – а він саме вповні висвітився, великий та круглий, як... Як... Та ніколи було їй місяцем милуватися та гарні слова для нього добирати. Дівчина-зозуля ще раз глянула на свого коханого. Він солодко спав, забувши про все на світі.

«Як він може спати в таку ніч? – подумала Настуня. – Чи він не чув тієї розмови? А може й не чув. За суцільним пташиним гамом хіба ж почуєш? Та однаково. Добре, що я чула. Пора».

Знала, що треба зрадіти, дуже-дуже зрадіти. А радості чомусь не було. Їй на слізи бралося. Вона не могла повірити, що весь цей жах ось-ось закінчиться. А повірити конче треба було.

«А що, коли?.. Ні, не можна. Так мій Іванко назавжди лебедем залишиться, а я зозулею. Зате... Зате, коли все буде добре, тоді... Тоді...»

І знову слізи затуманили їй очі.

«А може він, ставши хлопцем, мене не захоче? Він же ніколи не казав мені про свою любов. А може її й нема?»

Та й заплакала. Довго стояла так над водою, а слізи капали та й капали у воду: кап, кап... Великі, людські слізи. Раптом вона похопилася.

«Що ж я даремно марную час? Так і місяць зайде. Нехай Іванко знову стане хлопцем. А потім нехай буде собі з ким захоче. Я можу його врятувати. І я врятую його».

Вона знялася високо в небо, а потім тричі вдарилася об землю. І... Знову стала дівчиною, та ще вродливішою, ніж була.

– Іванку, – тихо скрикнула, та її білий лебідь не чув того радісного крику. Він спав, сонно ворушачи крилом. Що снилося йому в ту місячну ніч? Які сни бачив він? Чи лебедині, чи людські? Того потім він і сам не зможе згадати.

Дівчина підійшла до білого лебедя і вирвала у нього з крила пір'їну. Від болю лебідь крикнув, і своїм криком зчинив між птахами тривогу. Прокинулись лебеді і тривожно закричали.

– Що ж ти наробив? – дорікнула своєму коханому дівчина. – Потерпи, лебедину, я мушу ще дві пір'їни в тебе вискубнути. Незабаром ти знову станеш парубком, таким, як ти був.

В її голосі прозвучав легкий смуток в перемішку з радістю. Лебідь з недовірою глянув на неї. Тимчасом, не знайшовши причин для тривоги, лебеді заспокоїлися. Дівчина підійшла до води і кинула у воду три лебединих пір'їни.

– Нехай лебеді привуть за водою, а мій коханий нехай буде завжди зі мною.

Так промовивши, ще якийсь час непорушно стояла, наче боялася озирнутися, а потім все-таки повернулася і побачила парубка, що стояв під деревом і посміхався. Він був такий же гарний, як колись, тільки змарнілий трохи та втомлений. Та ще очі не встигли втратити свого лебединого смутку. Настуня так і кинулася до нього. Вона і плакала, і сміялася, а він гладив її волосся і тихо щось промовляв,

так тихо; що й сам не чув своїх слів. Тільки ніч ті слова чула, чужа ніч чужого далекого краю. Раптом дівчина зашарілася, відійшла від хлопця і тихо сказала:

– Ти мені вибач, Іванку. Я своєю любов'ю наробила тобі лиха, а потім сама кинулася услід за тобою, зозулею ставши. Тепер ти вільний і від лебединого полону, і від чарів моєї матері, і від мене. Шукай тепер собі пару. А я... Хоч і знову зозулею стану та й полечу на край світу.

– Настуню, дівчино моя люба, – та й протягнув до неї руки. – Навіщо зозулею? Стань краще мені вірною та любою дружиною. Будемо з тобою удвох – і більше нас ніхто не розлучить, навіть твоя мати. Бо де є велика любов, там чари не мають ні сили, ні влади.

Та нам тепер не про те думати треба. Тепер треба нам якось додому повернатися, бо хоч цей край і теплий, і пишний, але ж чужий. Не дарма ж кожна пташина з вирію додому повертається. У нас і ночі країні, і дні до серця горнуться, і верба тут не росте, і соловейки не співають.

– Зараз соловейки і в нас не співають, мій Іваночку, бо ж в нашему краю зараз чи осінь, чи зима – й сама не знаю. Хіба ж ти забув?

– Як я міг про те забути? Та доки ми з тобою туди доберемося, моя Настуню, боюсь, що ще не одна пора року пройде. Крил у нас тепер нема.

– Хіба шкодуєш за своїми крильми?

– Ні, не шкодую.

Обоє щасливо засміялися.

– Дивися, вже сонце встає, – сказала дівчина. – Незабаром і човник припліве. Я знаю, що він припліве, ото човник під білим вітрилом. А в ньому та прекрасна дівчина з тим добрим чоловіком, що допоміг нам людську подобу собі повернути. Я вірю, що вони і зараз нам допоможуть.

– Людську подобу... – задумався хлопець. – А знаєш, мені здається, що ми її ніколи не втрачали, навіть птахами бувши.

– Може й так. Ми завжди залишалися людьми. Дивися, а он і човник. Пливуть. Біжімо до них.

Зустріч була щира і тепла. А головне – нічого не треба було розповідати.

– Скажіть... – звернулася Настуня до того сивочолого чоловіка. – Ви чарівник?

Спитала і зашарілася: а раптом образиться? А раптом...

– Ну... Не зовсім. Майже. Я – казкар. А казкарі – це майже чарівники. Я своїй царівні казки розповідаю, бо вона, хоч і доросла, продовжує любити казки, як у дитинстві їх любила. От і вашу казку я їй розповів.

– Але я ще не знаю її кінця, – нетерпляче втрутилася царівна.

– А що ж тут знати? – посміхнувся казкар. – Могла б вже кінець тієї казки і сама придумати. Зараз молодята повернуться додому....

– Зараз? – в один голос перепитали Іванко та Настуня.

– Зараз, звичайно, зараз. А навіщо відкладати? Вам, мабуть, і самим вже не терпиться скорше додому повернутися.

— Ой, і справді не терпиться, — сказала Настуня, а потім зітхнула, про матір свою згадавши.

— Хоча, якщо хочете, можете ще в нас погостювати. Ми тільки раді будемо, — запропонував сивочолий казкар.

— Дякуємо на добром слові, — відповів хлопець. А казкар все дивився на посмутнілу Настуню. Він добре знав причину її смутку.

— Не сумуй, дівчино. Твоя мати більше не зможе нічим вам зашкодити. І пам'ятай, що матерям інколи щось і прощати треба. Особливо, коли ви щасливі.

— Повернеться додому. А далі що? — аж притупуючи ніжкою, спитала царівна.

— Ну, а далі... Не треба і ворожбитом бути. Поберуться та й житимуть у добрі та злагоді.

Житимуть і творитимуть свою добру казку, що стане їхнім життям. А зараз... Підійдіть-но до мене, молодята. І скажіть мені чесно і щиро: чи хочете ви бути на все життя разом? Чи хочете ви бути подружжям?

Настуня зашарілася і чекала, щоб сказав своє слово Іванко.

— Так, я люблю цю дівчину й хочу мати її за дружину, — сказав хлопець і запітально глянув на Настуню: чому вона мовчить?

— А ти, дівчино? — звернувся до Настуні казкар, що був майже чарівник. — Чи з доброго дива стала ти зозулею, щоб летіти з милим у вирій?

— Я теж його люблю. На все життя. Тому й...

— Тому й полетіла зозулею слідом за коханим. Таку любов, хлопче, берегти треба.

— Я буду берегти. Вона мене зігрівала в стужу і додавала мені сил, а часом і рятувала життя.

— Тоді... В добрий час!

І казкар зняв до неба руки.

— Я не маю скарбів, щоб вам подарувати, як це буває інколи в казках. Я бідний казкар. Мое багатство — це мої казки. Та й ті скарби, якщо чесно, вам не потрібні. Самі всього надбаєте. Не ледачі. Повінчаетесь вдома. А зараз я вас обручу. Ті обручки стануть для вас оберегом від злих людей і від всяких чаклувань.

І казкар, котрий був майже чарівником, одягнув молодятам на пальці обручки. Здавалося, що аж світ звеселився від щасливих посмішок.

— А зараз візьміть собі по пір'їні на щастя і спогад і закрите очі. За коротку мить ви будете вже вдома. Та стривайте. Ще ось що. Ледве не забув. Там у вас зараз зима, холодно. Чи не прихопила ти часом, царівно, для молодят теплої одежі?

— Як би не прихопила? Я про те відразу подумала.

Метнулася в човен і винесла прегарні хутряні накидки, шапочки і чоботи. Все було подорожнім саме в пору. Всі лише подивувалися, як царівна так вгадала.

— Ах ти, розумнице моя, — похвалив царівну казкар. — Бач, я, старий, бувалий в бувальцях, а про те й не подумав. А тепер... Будьте щасливі та здорові. Згадуйте нас інколи. Ну... Закривайте очі. Хто не закриє, то так і залишиться чи тут, чи, ще гірше, де-небудь посеред моря.

Молодята взялися за руки і закрили очі.

— Кріble, крабле, бумц, — сказав майже чарівник, і вони зникли з-перед його очей.

— Все, — втомлено сказав казкар до своєї царівни, — тепер можемо повернутися додому. Ми допомогли двом закоханим.

— Нехай їм таланить, — мрійливо відгукнулася дівчина.

— Нехай таланить, — тихо промовив казкар.

Настуня та Іванко відчули раптом струмінь холодного морозяного повітря і твердий ґрунт під ногами. Вони розплющили очі.

— Ми в своєму селі, — вигукнула Настуня і заледве не розплакалася від щастя.

— Так. Я своє село впізнаю із заплющеними очима, — тихо сказав Іванко.

Була ніч. Село було засипане снігами.

— Дивися, дивися, он наше озеро, тільки воно замерзло, — як дитина, не переставала тішитися Настуня.

— Так. З цього місця ми з тобою починали свій незвичайний політ, щоб знову сюди повернутися. Слухай, слухай, колядка.

По селу то тут, то там озивалися колядники. Вочевидь, находившись по селу та наколядувавшись досхочу, колядники поверталися тепер додому і все ще не хотіли розлучатися з колядою.

— Та це мабуть Різдво, — захоплено вигукнула Настуня.

— Мабуть, — тихо відповів хлопець. — Бачиш, саме на кутю попали.

Говорив чомусь тихо, наче боявся когось розбудити.

— Куди ми тепер? — сумно і якось розгублено спитала Настуня.

— Як куди? На кутю до моєї матері.

— А я?

— І ти також. Аякже! Ти ж тепер моя наречена.

— Мені страшно.

— От тобі маєш! Страшно! А як летіла через моря-океани, то не страшно було? Чого тобі боятися? Мати прийме нас з радістю, от побачиш. Ще й як зрадіє. А що плакати буде, то це від радості.

Ішли по зимі. Їхні кроки відлунювали у сонній тиші села. Здавалося, що від їхніх кроків все село зараз прокинеться. Але село спало міцно, натруджено, святковим, відпочинковим сном. Колядники вже замовкли — мабуть розійшлися по своїх домівках.

Не спали лише собаки. Вони, наче перекликаючись, ліниво, знехотя гавкали по всьому селі.

— Яке все рідне, — тихо сказав Іван. — Як я за тим всім скучив. Мені здається, що я вже тут не був багато років. Якби я сюди не повернувся, то з тути пропав би.

Підійшли до Іванової хати.

— Ось вона, моя рідна хата, — тихо сказав Іван і перехрестився. Ворота рипнули. Пес Бровко хотів загавкати, та замість того з радісним виском кинувся стрибати біля хлопця, намагаючись його лизнути. Іван погладив собаку, а в самого

аж слізози блиснули. Добре, що темно, а то було б незручно перед дівчиною, що він такий тонкосльозий.

— Ах, ти, Бровчику! Впізнав мене! Ну... Іди до буди, а то змерзнеш. Бачиш, який морозяка. Ну, іди, Бровку, іди. А то й ми з Настунею таки добряче замерзли.

Підійшли до вікна. Крізь замерзлу шибку було видно слабке полум'я свічки. Мати сиділа біля стола, підперши голову рукою.

— Не спить. За мною журиться. Один я у неї. Вона ж думає, що я помер.

Легко постукав у шибку. Тихо, щоб не налякати. Однак мати здригнулася, прислухалася.

Подумала, що їй вчувається. Постукав ще раз і тихо обізвався.

— Мамо, відчиніть. То я, Іван.

Чи почула крізь замерзлу шибку? Почула, скрикнула. У хаті засвітилася лампа. Сама собі не вірячи, припала до вікна.

— Хто там?

— Це я, мамо, Іван.

— Ой, лелечко! — скрикнула, перехрестилася і притиснула до дверей.

Увійшли в хату, впустивши клубок холоду.

— Христос родився, — привітався, як у нас годиться.

— Славімо його, — відповіла. Стояла бліда і незмігно дивилася на сина.

— На кутю прийшов? — спітала. — Сідай, сину. Я тут для тебе все приготувала. Сідай. Роздягайся. Чи не будеш?

— Роздягнемося, мамо, і сядемо. І куті скуштуємо, і ваших смакотенних пиріжків. Діставайте все, що там маєте, бо ми такі голодні, що вола з'їмо — і мало буде.

— Моя дитино, — і мати заплакала. — Чому ж ти так довго не приходив?

— Далеко, мамо, був.

— Розумію... А я за тобою всі очі виплакала. А це з тобою хто?

— Наречена моя, Настуня.

— Наречена... На цьому світі не знайшов, то на тамтому...

І знову у слізози.

— Мамо, ви все ще думаете, що я мертвий? Я живий, мамо, живісінький. Я повернувся до вас назовсім. І Настуня жива. За невістку вам буде, коли приймете. А що вона мовчить, то це вона соромиться.

Сплеснула руками.

— Сину мій! Як же ж це? Де ж ти так довго був?

— Розкажу, мамо, все розкажу. Тільки моя розповідь — як казка. В таке важко повірити. Це довга і цікава казка. Але найперше давайте їсти, бо ми з Настунею і справді голодні.

Зажили у матері. Чутка по селу пройшла — Іван повернувся. Знайшовся. Живий.

У дивовижні розповіді не вірили. Дехто дивувався, аж доки не побачили Івана у парі з Настунею. Подробиць ніхто не знав, а розпитувати не сміли.

У селі про всі новини можна довідатися біля криниці, по воду прийшовши. А найбільше тих новин знали, безумовно, жінки. Вони до того дуже охочі були.

– Чули? Іван повернувся.

– Не тільки чула, а й бачила. Гарний такий.

– А де був? Не каже?

– Не каже. Ніхто й не питає. І Настя з ним.

– Ота відьмина?

– Та... відьмина. Але додому не йде.

І нахилилася до сусідки, зашелестіла притишено.

– Кажуть, тут без тієї відьмиськи не обійшлося. Робила щось, та в ней нічого не вийшло.

– А гріх?

– Хіба ж вона гріха боїться? Сказано ж – відьма.

– Свят! Свят! Свят! Вона що, ворог своїй дитині?

– Ворог чи не ворог, а хотіла парубка зі світу зжити. О, скільки Ганна наплакала, думала – нема вже його на світі.

– Зате тепер плаче відьма. Ой, як плаче, аж страшно. Я часом іду попри її хату, то аж хрест на себе кладу. Виє, як звірюка яка.

– Так їй і треба. І не шкода. І так її ніхто не любив, а тепер всі люди цураються.

І за зіллям ніхто не йде.

– От якби покаялася, тоді б може...

– Ага, така покається.

Їх розмова знову зійшла на шепіт.

– Кажуть, вона знову щось таке робити хотіла. То їй у сні з'явився старий сивий чоловік. Він сварив її і сказав, що, коли вона не покине робити зло, то він її саму оберне на звірюку і ніхто її тоді не врятує.

– І що?

– Кажуть, злякалася.

– І хто те міг знати?

– Либонь, розказувала комусь.

– Тихо. Ганна йде. Добриден, Ганно.

– Доброго здоров'я.

– Чого самі по воду йдете? Зараз слизько. Нехай би вже Іван наносив. Що йому, молодому? За іграшку.

– Діти ще зранку до міста поїхали. Купити дещо треба. Може, дасть Бог, і до весілля доживу.

– Богу дякувати. А то вже таки все село шкодувало вашого Івана.

– Ой, Господи! А я вже за ним всі очі виплакала. Подумати тільки: війни нема, про розбійників ніхто не чув – і хлопець щез. Та все в Божій волі.

– І де ж він був? Нетерпеливілися сусідки.

– Та цур йому те й згадувати. Добре, що додому повернувся.

– А невістку будете мати... Ой! На гори, на ліси.

— Настя дитина добра. І їй дісталося від матері. Ой, натерпілася і вона, настраждалася. І все через свою любов до моого сина. Що ж, коли любляться, нехай щасливо живуть. Я їм на заваді не стану.

Та й пішла Ганна з двома відрами води.

— Пішла... Як молода.

— А щастя — воно людині сил додає.

— Так нічого й не розказала.

— То нехай не розказує, коли не хоче.

— Але цікаво ж.

— Для цікавих є казки. Коли що — то можна й почитати.

Ну що ж... Казка прийшла до щасливого кінця. Жаль з нею прощатися? Жаль А що зробиш? Все, що починається, має колись закінчитися. В казку можна повернутися — ще раз можна її прочитати, ще раз зустрітися з її персонажами, ще раз побачити красеня-лебедя і пережити те саме хвилювання, знаючи, що все за кінчиться добре.

Ви ніколи не думали, чому казки часто закінчуються весіллями? Думали І я також про те думала. А мабуть тому, що весілля з любові — це найщасливіши кінець для будь-якої казки.

Соня. Розкажи, чи тебе єшо?

— Розкажи мені, як ви відчуваєте, коли ви відчуваєте любовь до кого-небудь? Підказайте все, що вам відомо.

— Цей питання — багато питань, але я відповіду на один з них. Я відповіду на це питання, що ви відчуваєте любовь до кого-небудь, коли ви відчуваєте її від кого-небудь.

— Наречена моя. Нас, чотири роки відійшли від нас.

— Наречена... Ми дуже хотім, щоб відбулося це.

І знову у сльозах.

Мамо, ви все так думаете про двері та про те, що вони відкривають від вас вічність. Фотографія, якщо ви думатимете про неї, відкриває від вас вічність, але вони мовчання, із яким вони відкривають від вас вічність.

Сльози в руках.

Дмог ці дверини рівні якій-найкращій відкривальній двері.

— Розкажи, мамо, як відчувати любовь до кого-небудь, коли ви відчуваєте її від кого-небудь?

Закрила очі, охоча спрямовані стрілки містилися від неї.

Улюблені місця відкривання дверей — це відкривання дверей від кого-небудь. Улюблені місця відкривання дверей — це відкривання дверей від кого-небудь.

КАЗКА З ЧУЖОГО ПЛЕЧА

Було це не колись, не в давні часи, а в наші ж таки дні. Жила собі дівчина Ярина. Звичайна сказати б дівчина. До школи ходила, мамі допомагала, жвава та весела була. Очі карі, допитливі, дві довгі коси час від часу доводилося за плечі закидати, щоб не заваджали в роботі. А що вже гарна була і личком, і станом, то всі хлопці в класі її були, аж дівчата сердилися. Василь, відмінник, на шкільних дискотеках тільки з нею і танцював. Середнячок Микола додому її проводив, рюкзак її ніс – то й з того був задоволений. А от Кирилові зовсім не таланило. Він і зростом не вийшов, і вродою не вдався, та й здібностей особливих до навчання не мав. Майстер був на всі руки. Вдома у нього ціла майстерня була. Та в школі проте не знали: не любив і не вмів хвалитися. Зате сусіди до Кирила йшли, як до заправського майстра. Що б не сталося – Кирило зробить. Та ще на флюярі хлопець грав. Та так грав, що зорі висипали на небо, аби послухати.

– Пхе, на флюярі! – морщила носик Яринка. – Грав би ти краще на ямасі або хоч на гітарі. А то на флюярі. Зараз це, знаєш, нікому не треба. Це не модно.

– То й що, що не модно? Зате ж гарно як.

Насправді ж Ярина ніколи не чула і не бачила флюяру. Та це її якось не обходило.

– Знаєш, я свою флюяру від діда у спадок дістав. Дід мене і грати на ній навчив. Граю я тепер та й свого дідуся згадую.

– Спадок! Теж мені спадок! Краще б твій дід тобі машину у спадок лишив.

Хлопець зітхнув.

– Не мав мій дідусь машини.

– То й нема чого хвалитися якоюсь там флюярою. Теж мені здобуток.

А Кирило й не хвалився. Він ніколи не приносив свою флюяру до школи. Він за себе не боявся, що його на сміх піdnімуть, а от інструмент на поглум виставляти не хотів. Грав тільки для матері, для себе, і для зірок, що нахилялися біжче до землі, аби його послухати.

Та шкільні роки минають напрочуд швидко. От вже й останній дзвінок віддзвенів, і випускний бал закружляв всіх у вальсі. До Яринки підійшов відмінник Василь.

– Що, Яринко? Ми вже дорослі. Я тебе люблю. Давай ніколи не розлучатися.

Дівчина лукаво засміялася.

– Кажеш, що любиш? Так ось тобі моя умова. Десь у горах живе злий чаклун Чак. Він має чарівний перстень. Котра дівчина його носитиме, то ніколи не зістрапиться. Її краса ніколи не змарніє. От добудь мені у злого чаклуна той перстень – тоді я буду з тобою.

Василь зачудовано глянув на дівчину.

– І ти віриш в такі казки?

– А чому б мала не вірити? Якщо розказують люди, то щось в тому є.

– Не для того я в школі на відмінно вчився, щоб в такі дурниці вірити.

Сказав так Василь та й відійшов до другої дівчини, щоб запросити її на танець, бо саме музика заграла. Образливо стало Яринці.

«Бачиш який! – подумала. – Любить він! А такої дрібниці для мене зробити не хоче. Он як витанцьовує. І це любов?»

Але тут до неї підійшов Микола.

– Чому не танцюєш, Ярино?

– Тебе чекаю. Доки запросиш.

– Я з радістю. Ходімо.

І пішла Ярина з Миколою у танець. Не тому, що так дуже хотіла танцювати, а щоб довести Василеві, що вона за ним ніскілечки не сумує. Танцюючи з Яриною, Микола, не тямлячи себе від щастя, сказав:

– Я б отак довіку з тобою танцював. Я люблю тебе, Ярино.

– І зробиши для мене все, що я попрошу?

– Зроблю, якщо зможу.

– Якщо захочеш, то зможеш. Живе у горах злий чаклун Чак. У нього є чарівний перстень. Котра дівчина той перстень носитиме, то ніколи не зістаріється і її краса ніколи не змарніє.

– Не тобі журитися про свою вроду. Ти й так гарна. Найгарніша. Навіщо тобі той чарівний перстень? Та й не вірю я в такі казки. Як був маленький, то вірив. А тепер виріс – то й вірити перестав.

Закінчився танець – і Микола відійшов від Ярини до іншої дівчини. Наступний танець Ярина не танцювала. Простояла коло вікна. Ніхто її до танцу не запросив. Нечувано! Одні хлопці відійшли, а другі ніяк не насміляться. Он ще Кирило стоїть. Не танцює, соромиться.

«Хоч би Кирило запросив, – подумала Ярина. – Що ж я? Отак і стоятиму? Всі дівчата танцюють, а я...»

Таки насмілився Кирило і повів Ярину у танець.

«А він добре танцює, – подумала і здивувалася Ярина. – І чого він сором’язливий такий? І взагалі... Якщо придивитися... То не такий він вже й поганий. Звичайно, не Василь і не Микола, але є в ньому щось таке...»

– Ярино, – осмілів Кирило. – Я хотів тобі сказати...

– Нічого не кажи. Скажеш потім.

– Коли потім, Ярино?

– Коли дістанеш мені у злого чаклуна Чака чарівний перстень. Котра дівчина його носитиме, то назавжди залишиться молодою і гарною.

– Чув я про той перстень. І про чаклуна чув. Жорстокий дідуган. Скільки вже хлопців за тим перснем ходили, жоден не повернувся. Але я піду. І якщо є на світі той чаклун і чарівний перстень, то я тобі його дістану. Але дай мені слово, що ти

мене чекатимеш три роки, три місяці і три дні. Заміж вийдеш тільки тоді, якщо я за цей час не повернуся. Чи можеш ти мені таке пообіцяти?

– Можу, ясна річ, що можу, – бездумно сказала дівчина, так, аби щось сказати.
«Обіцяти щось Кирилові – це смішно. Аби він тільки той перстень дістав, а там...»

А Кирило надовго свій задум не відкладав. Як йти – то йти. Взяв кілька хлібин, сякий-такий одяг, свою флюару, попрощався з матір'ю та й пішов. Вже як мати плакала, вже як просила, аби зостався з нею. Та де там! Не упросила, не ублагала.

– Я мушу йти, мамо. Я дівчині слово дав, що дістану їй той перстень.

– А як пропадеш?

– Не пропаду, мамо. Благословіть. Благословила мати свого єдиного сина та й пішов він, сам не знаючи, куди і в який бік йому треба йти. По дорозі ще зайшов до столітнього діда, що жив самотою на хуторі.

«Той старий щось мав би знати, – подумав хлопець. – Може мені щось розкаже, напоумить мене нерозумного. У старій голові, як у скарбниці, багато чого заховано».

Дід зустрів Кирила так, наче давно його чекав. Запашним чаєм пригостили щільниковим медом. Потім і розмова повелася.

– О-ох-ох-ох! – зітхнув старий. – Ми старімо, а діти ростуть. Та вже й не діти, а внуки... Я й не вгадаю, чий ти, сину. Знаю, що на когось схожий – лице знайоме. А от на кого схожий – вже й не пригадаю. То ти, кажеш, чий будеш?

– Та я, дідусю, онук старої Терещихи.

– Терещихи! Правда, правда. На неї схожий. Отепер і я згадав. Терещиха! Та яка вона стара? Та коли я парубкував, то вона ще під столом бігала. Ого-го! Літа, літа... То баба тебе напоумила, щоб до мене зайшов? Чи сам додумався?

– Сам додумався.

– То добре. Будуть з тебе люди. Бо той, хто не шанує старості, розуму так і не набереться. А твою біду, хлопче, я знаю.

– Яку біду, дідусю? Нема ніякої біди. Я іду злого чаклуна Чака шукати, щоб у нього взяти чарівний перстень.

– Чув і я ту байку. За перснем, правда, не ходив, але знав тих, що ходили.

– І що, дідусю?

– А нічого. Вони не повернулися.

Посмутнів хлопець, але було видно, що це його не зупинить і що від свого наміру він відмовлятися не збирається.

– Що я тобі скажу?.. Якщо не можеш не йти, то йди. Але маєш знати, що це вкрай небезпечно. Це може бути дорога в один кінець.

– Слово дав, дідусю.

– Це дуже важить, коли слово дав... Треба було б краще думати перед тим, як зопалу слово давати. А ще скажу тобі... Найперше поклонися господині гори. Вона виходить до людей, коли її кличуть. Ця пані дуже пошану любить. Гнівалася

на матерів тих хлопців, що за перснем ходили.

– Ви, – каже, – прийшли до мене, коли вже біда сталася. А чому ж ви до мене раніше не прийшли, не порадилися?

– І не допомогла?

– Ні, не допомогла. Оце тобі нехай наукою буде. Найперше поклонися господині гори, а вже потім іди того чаклуна шукати. А може вона щось розумніше тобі порадить.

Пішов хлопець. Чи довго йшов, чи ні, а таки прийшов до гори. Сів на камені трохи перепочити, дістав свою флюору та як заграє – аж гори звеселіли, аж смерічки понахилялися, щоб послухати ту гру. Грав, либонь, довгенько. А потім встав, зітхнув та й до гори наблизився, сказавши:

– Горо, горо, відчинися. Господине гори, мені покажися. Хочу на твою вроду подивитися, хочу тобі низенько поклонитися. Хочу тобі шану віддати та й у тебе дещо спитати.

Тричі юнак повторив свої слова. Аж скеля відсунулася – і вийшла до нього ставна молодиця. На шиї у неї намисто з коштовних камінців переливається, на пальцях персні як жар горять, а на руках нарукавники з блискучих пластин. Подивилася вона на Кирила своїм холодним поглядом, немов пронизуючи його аж до середини.

– Це ти мене кликав?

– Я, пані матко.

– А що ти хотів?

– На вашу вроду подивитися та вам низенько поклонитися.

– Подивився?

– Так.

– І як тобі?

– Ви красуня, пані матко.

Та й поклонився їй низенько.

– А чи не ти часом грав на флюарі?

– Я грав, пані матко.

– Чула, чула. І гори слухали.

– А хіба гори ... чують?

– О, це тільки люди думають, що гори і глухі, і німі. А вони все чують. Слухають і зітхають. А часом луною відгукуються на людський голос чи на спів чабана. Скажи, а чи ти міг би ще заграти, щоб я зблизька послухала?

– Міг би. А чому ж ні?

І хлопець знову заграв. Та не просто заграв, а всю свою спраглу душу вкладу мелодію.

– Добре граєш, – сказала господиня гори. – Ох, ... нагадав ти мені, ... знаєті я колись одного флюристу. Давно це було. Ох, і грав же він. Як ото ти. А рубок був такий, що більше таких нема. Вперше тоді я пошкодувала, що мусить бути господинею гори, що не можу бути звичайною сільською дівчиною. Тоді це

парубок був би мій. А покажи-но мені свою флояру.

Взяла в руки, подивилася і засміялася.

— Це вона! Я на цей мітку колись зробила. Бачиш, малесенький коштовний камінчик блищить. Майже непомітний. Це я його поставила. Це та сама флояра.

— Тоді той парубок то був мій дідусь.

— Ох, моє камінне серце такого не витримає. Чи хочеш, хлопче, щоб я тобі якось віддячилася за твоє високе мистецтво?

— Вже те, що ви мене слухали — велика для мене втіха.

— Але ж не просто з дива ти забрів у наші краї. Є у тебе якась потреба.

— Є, пані матко. Я хочу знайти злого чаклуна Чака і, з доброї його волі чи ні, взяти у нього чарівний перстень.

— О, дуже небезпечне діло ти задумав, хлопче. Чи мало хлопців увійшли в гору, а назад не вийшли. Оплакали їх матері — та й по всьому. Чи хочеш ти й собі такої долі?

— Не хотів би.

— І я не хотіла б.

— Але мушу. Що вже буде.

— Либонь, дівочі очі тебе до того змусили.

— Не змусили, але без тих очей не обійшлося.

— І рада б я тобі допомогти, хлопче, та не можу. На чаклуна я впливу не маю. Над чаклуном у мене ніякої влади. А свій чарівний перстень він так береже, що ніхто до нього і доступитися не може. Хіба його дочка. І то непевна я з того.

— А в нього і дочка є?

— Так. Має він єдину дочку, яку любить понад усе. Мара її ім'я.

— Мара? Хіба ж це ім'я для дівчини?

— Ну ... Як батько захотів, так і назвав. Його справа. І гарна дівчина, між іншим. А от ... Мара.

— А може ж таки Марія?

— Ні, хлопче, Мара. Вона єдина могла б тобі допомогти. Але, сам розумієш, коли почує, що ти для іншої дівчини стараєшся, то...

— Гаразд. Але найперше я мушу потрапити до того чаклуна.

— Потрапиш. Але перед тим я б радила тобі ще раз все зважити.

— Вже зважив, пані матко. А тепер відчини свою гору і впусти мене.

Зітхнула господиня гори і відсунула скелю.

— Заходь. Будь володарем, а не гостем.

Сказала це якось сумно, а потім додала:

— Ще не пізно. Ти ще можеш передумати.

— Ні, не можу. Я слово дав.

Кирило сподівався, що потрапить у суцільну темряву. Але тут скрізь було якесь дивовижне світло.

— Дивуєшся? Це каміння коштовне сяє. Тут скарбів, хлопче, неміряно. Вистачило б не для одної людини і не на один вік. Та люди сюди не заходять. Я їх не

пускаю. Бо людина жадна по своїй природі. Їй все мало та їй мало. Люди все б перевели нінащо. Тільки для того, щоб хизуватися. А це ж краса. Її любити і берегти треба. А он кажани каганці понесли. За ними підеш – і прийдеш прямісінько до чаклуна. А там вже будь обачний. Бо не обминути тобі долі твоїх побратимів.

– А що з ними сталося?

– Того не треба тобі знати наперед. Однак ти нічого не зміниш. Це буде залежати від тебе і від твоєї долі.

– А я везучий, пані матко.

– То нехай тобі щастить.

І Кирило пішов за тими маленькими світелками, що блимали попереду.

– Чаку, – гукнула господиня гори. – До тебе гість.

І почувся сміх, як грім, аж гори затримтели.

– Гість, кажеш? А ти нічого не наплутала, стара пройдо?

– Ні, не наплутала. І нічого мене ображати. Бо як набридне мені, то вижену я тебе зі своєї гори – тоді знатимеш.

– Ну-ну, не сердься. Я так, без зlostі. Ми ж з тобою давно приятелі.

– Цур тобі та пек з таким приятелюванням. Не хотіла б я мати тебе ні за приятеля, ні за ворога.

– То, кажеш, гість до мене? Давно вже в мене гостей не було. Аж нетерплячка розбирає.

– Не ображай його. Це добрий хлопець.

– А хіба ж я когось образив? Ну скажи, хіба ж я образив когось?

– Краще помовчи, Чаку. Мені дуже прикро, що в моїй горі живе така непотріб, як ти.

– Ну-ну, ти не дуже, бо й справді можеш мене розсердити.

– А ще той хлопець грає на флюярі. Прекрасно грає. Ти в тому не смислиш, бо тобі ведмідь на вухо наступив, але доњка твоя нехай послухає.

– О, Мара розважиться. А то зовсім занудилася, бідненька... О, бачу вже його.

– Дивися мені, щоб не скривдив хлопця. Бо у мене терпець урватися може.

Але Чак вже не слухав її. Він був зайнятий гостем.

– О, якими вітрами? Дуже радий, дуже радий. Що привело тебе до мене?

– Не буду критися, чаклуне, а скажу тобі, як є. Мені потрібний чарівний перстень.

– О, хлопче, чарівний перстень всім потрібний. І мені також. А як його розділиш? Він же один.

– Не знаю. Але я його мушу подарувати одній дівчині. Дуже гарній дівчині. Аби її краса ніколи не зів'яла.

– Так-так-так... Сам ти добре розумієш, що чарівний перстень – це не дрібничка. Просто так взяти і віддати його тобі я не можу. Це річ коштовна. Мусиш мені якось відробити чи як.

– Я згодний. Аби робота посильна для мене знайшлася.

– Знайдеться. Робота дурних любить.

— А з чого ти взяв, що я дурний?

— Бо, якби був розумний, то сюди не потикався б. Та то вже таке... Не мое це діло тебе розуму вчити. Справа ось яка. Є у мене стадо овець. І нема кому їх пасти. Мара не хоче, а мені не пристало. То чи не погодишся ти бути у мене за пастуха?

— Чому б не погодився? Пастушити — то не така вже й мудра справа.

— Воно ніби й так, а ніби й ні. Ти мусиш за стадо відповідати, щоб нічого не сталося. Вовків тут нема, однак всяке може бути. Попастушиш у мене три місяці. А якщо все буде добре, тоді й про перстень поговоримо. А зараз... Принеси-но, Маро, щось поїсти. Гість з дороги. Треба і честь знати, і звичаї того краю, де ми живемо.

Дівчина метнулася в покої і незабаром запросила чоловіків до вечері. Кирило думав: їсти йому чи не їсти. Це могло бути небезпечно. Але не міг же він жити у чаклуна і нічого не пити і не їсти.

«Що вже буде, — думав хлопець. — Свою долю і пішки не обійдеш, і на коні не об'їдеш».

Все було напрочуд смачно, хоч і скромно. По вечері Чак сказав:

— Там господина хвалилася, що ти на чомусь граєш. Ми з Марою хотіли б почути. Правда, дочко?

Та мовчки кивнула.

— Я граю на флюярі.

— Не знаю. І не чув, і не бачив. Та що ми тут чуємо і бачимо? Живемо, як у темниці.

— А хіба ж вас хтось змушує тут жити?

— Не змушує, але ж... От всі розказують про мене всяке. От, мовляв, Чак і та-
кий, і сякий, і злий, і недобрий. І ти про мене, мабуть, всяке чув.

— Правда, що чув.

— І віриш?

— А чому б мав не вірити? Адже ті хлопці, що приходили за перснем, так і не повернулися.

— І не повернуться. Не можна посягати на те, що тобі не належить.

— Що ти з ними зробив? Щоб я знов, чого і мені від тебе чекати.

— Що я зробив з хлопцями? Поживеш — та й побачиш. А з тобою... Розберемося. Сам не знаю чому, але ти мені чомусь до душі припав. Сам дивуюся. Та ти грай вже.

І Кирило заграв. На ту гру назліталося, назбиралося, усього, що, очевидно, тут жило: кажани, миші, щурі, ящірки, змії і ще всяке, що літає, повзає, бігає. Аж страшно стало хлопцеві. А що робити? Грає. І виду не подає, що боїться. Дівчина приязно на нього дивиться — єдина відрада для Кирила. І господар заслухався. Навіть щось людське проступило у нього на обличчі.

«А може він не такий вже й злий, — на мить промайнула думка. Та хлопець тут-таки прогнав її. — А хлопці? Вони ж не повернулися. Ні, Чаку вірити не можна. А дівчині? Ні, про дівчину я ще не знаю. Гарне личко — це ще не все. Це може бути омана».

Довго грав хлопець.

«Вже й місяць певно зійшов, і зорі на небі висвітилися».

Спати Кирила поклали у якомусь теплому закамарку на цілком сучасній канапі, покритій звірячими шкурами.

«Поєднання минулого з сучасністю, – подумки засміявся Кирило. – Але досить комфортне поєднання».

Хлопець спробував заплющити очі, але йому згадувалися всі ті гидкі створиння, що зібралися, коли він грав на своїй флюарі, – і йому стало лячно. Він у тому не зінався б нікому. Особливо тій дівчині. Дослухався до кожного шурхоту і ніяк не міг погамувати почуття гидливості і якогось неприємного остраху. Вже й подумки сварив себе:

«Чого розкис? Знав, на що йшов. Може й не знав до ладу, та не сподівався аж ніяк, що все буде легко й просто».

Та змучений дорогою і переживаннями, Кирило напрочуд швидко заснув. Прокинувся від того, що хтось стояв біля нього і дивився настирливо і пронизливо. Було темно. Хлопець нічого не бачив, але відчув чиюсь присутність і той гіпнотичний погляд.

– Хто ти?

Намагався питати тихо і спокійно, однак голос здригнувся.

– Це я. Не бійся.

Ніжний дівочий шептіт.

– Марія?

– Ні, Мара. Називай мене так, бо батько почне і розсердиться.

– Не можу я тебе так називати. Ти така гарна і – Мара!

– Та зараз не про те. Я думаю, як тобі допомогти. Мій батько, маєш те знати, не такий добрий, як з себе вдає. Я могла б зробити так, щоб ти звідси втік, зараз же негайно. Але я знаю, що ти на таке не погодишся.

– Ясна річ, що не погоджуся. Я б себе поважати перестав. Чого було сюди йти, якщо відразу ж і тікати?

– Бо це небезпечно.

– Знаю. І знов, коли йшов сюди.

– Вкрай небезпечно. Завтра ти побачиш стадо, яке маєш пасти. Дев'яносто дев'ять баранів у тому стаді. Жодної овечки. Це ті хлопці, що приходили за перснем. Батько їх на баранів обернув. Тішився сьогодні:

– О, нарешті у мене буде сотий баранець. Це про тебе.

– А що ж робити?

– Єдине – тікати. Господина гору відчинить, я знаю. Вона добра.

– Ні, тікати – це не для мене. Скажи... а чому твій батько так дорожить тим перснем?

– Бо дівчата знають лише одне: що той перстень допоможе їм зберегти молодість і красу. Але ж він не тільки те може. Він здатний ще на всякі чудеса. Той перстень може відкрити шлях до скарбів, дати людині владу, навіть зробити когось

королем. Якщо тим перснем доторкнуся до тих баранів, то вони знову стануть хлопцями.

– О, тоді я нізащо звідси не піду, доки не здобуду той перстень.

– А як пропадеш?

– Що ж.. Я сам себе на те прирік. Ніхто мені не винен.

– Все. Я йду. Незабаром ранок.

– А як ви знаєте, що вже ранок, коли тут так темно? Ні віконечка, ні шпари-ночки.

– Ти чуєш? Цвіркуни співають? Перед сходом сонця вони замовкають. А ще тут є... Та вранці ти сам побачиш. Полонина чи галявина з соковитою травою та квітами. Це ніби наш двір. Виходу з нього нікуди нема, зате над головою кlapтик неба і справжнє сонце. Там ти і пастимеш стадо. Гарна місцина. Особливо, якщо зважити, що ми звідси нікуди не входимо. Я там люблю гуляти. Особливо, коли йде дощ. Та коли на мене дивляться ті баранці з сумними очима, я не витримую і ховаюся, а потім плачу. Батько за те зі мною свариться, а я з собою нічого не можу зробити.

– І за мною плакатимеш, коли мене твій батько оберне на баранця?

– Ні, я того не переживу. Я просто умру.

– А вмирати не треба. Ти молода і гарна.

– Що з того? Знав би ти... Та навіщо тобі те знати? Ну добре. Я пішла. А ти поспи ще, поки цвіркуни співають.

Кирило заплющив очі, але заснути так і не зміг. Та ось замовкли цвіркуни. Значить, ось-ось вже мав настати ранок. Якийсь порух, ледь чутний, ледь вловимий, почувся довкіл. Мабуть, чаклунова прислуга починала свій день. Кирило встав, довго шукав, де б йому вмитися, але так і не знайшов. А тут і Мара зі сніданком не забарилася.

– Їж, бо незабаром підемо. Батько вже встав.

– Куди підемо?

– Ну... на пасовисько.

– Так рано?

– Ні, це вже не дуже рано. Сонце вже зійшло. Просто тут вікон нема, і тому в так... та ми вже знаємо.

– І як ви так живете? Як кроти.

– Та звикли вже. А як не звикли, то що? Батько однак нічого міняти не збирається.

– А ти що? Так і загубиш своє життя у тій горі?

– Так і загублю. А що? Батько віддав би мене заміж, якби хто посвatas. Та хто мене тут посвatas?

– Ну... Не сумуй. В добро треба вірити, бо інакше воно ніколи не прийде.

– А ти віриш?

– Я вірю. Мое добро – це ти, це господиня гори, а може ще хтось, кого я не знаю. Світ не може існувати без добра.

— А зло?
— Ну... зі злом треба боротися.
— То це виходить, що мені треба боротися зі своїм батьком? Бо мій батько — це зло.

Але тут увійшов Чак і перебив їхню розмову.

— Ну, як ти спав, гостю мій дорогий?

— Добре спав. Тільки цвіркуни спати не давали.

— А-а, це наші соловейки. Бачиш, як ми тут живемо. Ніякого спілкування з зовнішнім світом.

— Я б так не зміг.

— Зможеш. Ще й як зможеш.

— Тільки-от... я не знайшов, де у вас тут умитися. Чи ви тут невмивані ходите?

— Зараз біля потічка вмиєшся. Ходімо. Там барани вже зачекалися. Цікаве у мене стадо.

Йшли довго, якимись викрутасами, крутосхилами, вверх, вниз. І раптом сяйнуло сонце, таке ясне, таке чисте, що довелося аж очі заплющити. Засміявся Кирило, побіг до потічка, вмився крижаною водою, і йому здалося, що він змив з себе все зло, що накопичилося на ньому в темних нетрях гори.

— Маро, — гукнув. — А ти не хочеш вмитися? Ходи, вмийся. Це так гарно.

— Йи не треба вмиватися, — понуро сказав Чак. — Вона має дихати духом гори. Вода — це для людей. Для тебе. Люди і святять її, і споживають, і вміють з нею розмовляти. Вода їм допомагає, лікує їх. А нам, що живуть у горі, це ні до чого. Ми з водою спілкуємося вкрай рідко. О, дивися, йдуть барани. Їх рівно дев'яносто дев'ять. Ще б сотого. Та нічого, буде й сотий.

— А навіщо вони тобі, Чаку?

— Та... Просто так... Для утвердження своєї зверхності над людьми.

І засміявся.

— От я й проговорився. Та чого вже там критися? Ти й так звідси не вийдеш і нікому не розкажеш. Ті барани — то хлопці, що хотіли здобути чарівний перстень. Здобути! Придумали ж таке! Та я нікому доторкнутися до нього не дам.

— Вибачай мою надмірну цікавість. Але для чого він тобі?

— О, для чого! А чи знаєш ти, дурна твоя голова, що той перстень всякі дива на світі творить? Дівчата думають, що він береже їхню молодість і красу. То пусте. Якщо той перстень перекинути з руки на руку, то він може виконати будь-яке твоє бажання.

— І яке ж ти бажання собі надумав? Просто цікаво.

— Ще не знаю. Але це буде щось грандіозне. Або я стану королем, або володарем світу, найбагатшим, наймогутнішим. Ще не знаю. Ще не вирішив.

— А навіщо це тобі?

— Як навіщо? Чи ти й справді дурень? Чи вдаєш з себе дурня? Навіщо! Щоб всі люди мені служили. А я тільки сидів би і наказував: того на страту, того... Дивися дивися, підходять.

З жалібним беканням на галявину виходили барани. Це було жахітне видовище. Сумні барани з понуреними головами і сумними людськими очима вражали своєю безвихідністю. Мара розплакалася і пішла геть, а Кирило дивився, дивився і його проймав жах. Невже і його чекає отака бараняча доля?

«Не може того бути. Тепер я конче мушу забрати у Чака перстень, бо інакше той чаклун накоїть багато лиха».

– А де Мара? – похопився Чак. – Вже пішла рюмсати. Ото дурна дівка. Аж не віриться, що це моя дочка.

І звернувся до баранів, що, як з'ясувалося, розуміли людську мову.

– Будете віднині мати нового пастуха. Слухайтеся його. Він буде пастушити, поки не стане таким, як ви. Йому дуже буде пасувати бараняча голова. Як ви гадаєте? Персня, бачте, йому захотілося! Замість персня матиме баранячу голову. Щоб відразу було видно, що дурень. А зараз нехай трохи попастушить.

І до Кирила:

– Можеш їм пограти на тій своїй... Як її?

– На флюарі?

– Так, на тій своїй флюарі. Нехай і барани мають свято.

Зло засміявся.

– Тільки не довго грай, бо вони пастися не будуть. А я не хочу, щоб вони схудли – вигляду не буде.

Взяв Кирило флюару та як заграв, то у баранів з очей слізози покотилися. Пекучі людські слізози. Не витримав Кирило і сам заплакав.

– О, розвели тут, – розсердився чаклун. – Плаксії нещасні. А я ще своїй доньці дивуюся. Так вона дівчина.

Та й пішов геть. Зрадів Кирило і заговорив:

– Я, хлопці, докладу всіх сил, щоб вас врятувати. Або сам буду з вами. Це як вже поталанить. Давайте вірити, що все буде добре. Без того не можна.

Та й знову заграв.

Увечері Кирило тихцем пішов до господині гори, навіть Марі нічого не сказавши. Каганців цього разу не було, то йшов потемки. Лише блищаю коштовне каміння. Шляху Кирило добре не знав, то боявся, аби не заблукати чи не шурнути в яке-небудь провалля.

«Так. Оту сталагнітову колону я, здається, бачив. Так... Тепер, здається, має бути поворот праворуч. Так. Є».

І нарешті світло. Справжнє світло. Тут горіли каганці. Господиня сиділа на камінній лаві і щось виплітала з золотої парчі.

– О, флюрист, – здивувалася і зраділа господиня. – Як ти мене знайшов? І чому не взяв хоч маленького каганчика?

– Не міг. Я прийшов потайки.

– І не можеш заграти для мене на своїй флюарі.

– Не можу, пані матко, бо гори зітхнуть, і те зітхання почусе Чак.

– Тепер ти впевнився, що гори живі?

— Так, я це знаю. Вони теж слухають мою флояру, коли я граю.

— Аякже. Слухають.

— Я дуже радий нашій зустрічі. Але я прийшов не просто так. Я прийшов сити вашої допомоги, бо сам я проти Чака безсилій. Я вже знаю, що Чак хлопців, котрі хотіли здобути той чарівний перстень, обернув на баранів. І оберне. Він так і сказав. Я мушу тих хлопців визволити.

— Ой, хлопче, не легке діло ти задумав. Шкода мені тебе. Не тому шкода, щ молодий та гарний, а тому, що ти — найкращий спомин моєї молодості. Щастя чи біда в тому, що серце в мене камінне, а душа людська. Хоч голова в мене й не бараняча, а щось я нічого путнього придумати не можу, як тобі допомог

— Все дуже просто. У вас тут, певно, є прекрасні майстри. Бачу це по тих штовностях, що ви, пані матко, носите.

— Майстри, ясна річ, є. Як би не було! Прекрасні, неперевершені майстри. Тки до чого тут вони?

— А чи не змогли б вони зробити перстень, що б був достоту схожий на той чарівний? Він би не був чарівний, але, щоб був схожий.

— А-а! Розумію, розумію. Ти хочеш підмінити перстень. Щоб Чак не похопив

— Так. А поки він похопиться, то ми з хлопцями будемо вже далеко. Я ду сподіваюся, що ви нам допоможете, пані матко, вийти звідси.

— Шкода мені Мару. Бідна дівчина. Вона закохана в тебе і твою флояру. Забла якось, розказувала.

— Мені також її шкода. Але я не знаю, чим їй зарадити. Ця дівчина приреч жити тут, в горі. Вона не покине свого батька.

— Ну гаразд. Про Мару потім. А як же ти думаєш викрасти перстень? Ад щоб зробити такий самий, майстри мусять його побачити. На короткий час красти, щоб потім підмінити. Його стереже чорний дракон — найстрашніша іс та, що живе в моїй горі. О, з ним не домовишся. І слухати нікого не буде. Мит роздере і зжере. І тут я нічого не зможу придумати.

— А Мара?

— Що Мара? Мара лише дівчина. А втім... Можеш її спитати. Вона дівчина зумна. Може щось і порадить. А зараз йди вже, хлопче. Щоб Чак не похопив А то подумає, що ти втік, та й зніме тривогу. Я дам тобі маленький ліхтарик. Х у жмені неси його — все ж безпечно: не вскочиш у якесь підступне провал У мене тут всякого вистачає.

Кирило тихенько повернувся на своє місце, тихенько спати ліг, та заснути міг: з нетерпінням чекав зустрічі з дівчиною. А коли вранці вона принесла сні нок, хлопець спостеріг, що у неї заплакані очі і зовсім кепський настрій. Кири тихо спитав:

— Маріє, що думає твій батько? Коли він збирається мене... обернути?

— Ти краще скажи, куди ти вночі ходив.

— Я ходив, Маріє, до господині гори.

— Вночі? Сам? Потемки?

- А що мав робити? Іншого часу у мене нема.
- Хоч би мені сказав. А я вже чого тільки не передумала. Перемліла вся. Вже подумала навіть, що ти пішов до чорного дракона, щоб взяти той перстень, а то ж вірна погибель.
- А чи знаєш ти, дівчина, як можна здолати чорного дракона?
- Ні, не знаю. Він ніколи не спить, а силу має таку, що, мабуть, ціле військо з ним не впоралося б.
- А що ж мені робити?
- Не знаю. Я не знаю і того, що робити мені. Я хотіла б, щоб ти назавжди залишився тут. Хоч людиною, хоч бараном, а хоч навіть вовком – мені однаково. Я вже не зможу без тебе.
- Кирило розгубився.
- А ті хлопці? Нехай назавжди залишаються баранами? Нехай собі бекають? Так?
- Про мене, нехай бекають. Аби ти був біля мене. Розумію, що ти любиш іншу. Це ж для неї ти хочеш здобути той клятий перстень.
- Смішна ти, Марусю. Смішна і нерозумна. Зараз вже не йдеться про ту дівчину. Зараз головне – звільнити хлопців і самому не обараніти.
- А мені якось байдуже. Я знаю тільки те, що не хочу втратити тебе.
- А я думав, що ти добра. Ти ж плакала над долею тих хлопців. Тобі було жаль їх. Що ж тепер з тобою сталося?
- А тепер мені жаль себе, що я назавжди залишуся без тебе і без твоєї флюари.
- Кирило не знав, що на те сказати.
- То виходить, що ти зла?
- Виходить, що так.
- То знай же, я злу і байдужу дівчину ніколи б не полюбив. Ніколи.
- Якби я була доброю, ти однак би мене не полюбив.
- Якщо б і не полюбив, то мав би за друга, а так...
- Мара заплакала.
- Ні, ні, не слухай мене. Я сама не знаю, що говорю. То відчай мій, мій дикий розпач говорити. Мені дуже жаль тих хлопців. І тебе жаль. Але віднедавна жаль і себе. Ну защо мені така кара? Я нікому не причинила зла. А що мій батько такий, то вини моєї тут нема. Ну навіщо ти сюди прийшов? Жила б я без любові, то так би не мучилася.
- Марусю, перестань плакати. Бо сюди може увійти твій батько. Що він подумає?
- А-а, нехай собі думає, що хоче. Мені все набридло. Нехай мене краще віддасть чорному дракону.
- Марусю, ти просто у відчаї. Я розумію. Але давай краще разом поміркуємо як зарадити біді.
- Знав би ти... Коли я зайшла і побачила, що тебе нема, я ледве не збудила батька, аби йшов тебе шукати. Уявляєш, що було б?

– Ніколи не роби таких дурниць.

– Значить, ти ніколи і нікого не любив.

– Любив. Але крім любові, є ще почуття людської доброти, співчуття і бажання подолати зло. Я вже й не знаю, чи розказувати тобі, що я надумав. Досі я тільки вірив, а тепер засумнівався і подумав, що ти найперше донька свого батька.

– Ні, я найперше донька своєї матері, а вона була людиною.

– Розкажи про свою матір.

– Ні, не зараз. Це ціла історія. Колись розкажу. А потім ти про мою матір граєш на флюярі. Я знаю, ти зможеш. А зараз нам вже треба йти. Бо, коли батько побачить, що ми з тобою часто розмовляємо, тоді нам обоим буде зле.

Того вечора Кирило довго і напрочуд гарно грав на флюярі. Як завжди, всі зралися його послухати. Навіть господиня гори прийшла. Вона раніше нікогоди не потикалася. А сьогодні прийшла. Чак виказав їй всю свою привітність на яку був здібний. Посадив її на почесне місце, хотів їй щось казати, але воно прикладала палець до губів: не заваджай, мовляв, слухати. А коли Кирило перестав грати, господиня гори спитала:

– Чи не міг би ти, Чаку, подарувати мені того флюристу?

– Ні, господине, не можу. Проси, що хочеш, тільки не його.

– Хіба я тобі мало добра зробила? Вже скільки часу я терплю тебе в своїй гостині, а терплю. А ти для мене не можеш зробити такої дрібниці?

– Не можу, бо то мій сотий баранець.

– Хіба для тебе так вже важливо, чи тих баранів сто, чи дев'яносто дев'ять?

– Важливо. Аякже.

– Хіба ж ти їх щодня перераховуєш?

– Ні. Але я буду знати, що їх сто.

– Дурень ти, Чаку.

– Но-но! Обережніше. Ти не боїшся, що серед моїх баранів заведеться одна овца?

– То ти мені погрожуєш? Ой, дивися, Чаку. Краще мене не займай. Бо я добре і терпляча до якогось часу. А потім, як зірвуся, то все полетить шкереberть: і твій чаклунство, і твої барани, і навіть твій чорний дракон.

– Не згадуй проти ночі чорного дракона. Повіриш, я й сам його боюся.

– То навіщо тримаєш таке страховисько?

– А хто буде охороняти мій чарівний перстень?

– А навіщо його охороняти? Кому він потрібний, окрім тих дурних хлопців, котрих ти обернув на баранів?

– Не всіх обернув. Ще один зостався, – і зиркнув на Кирила.

– То заради цього флюриста ти тримаєш чорного дракона? Та те страховисько колись як вирветься, то й тебе роздере. Не подивиться, що ти чаклун. Йому одноково, кого зжерти. Та ще й дочку маєш. Невже тобі за неї не страшно?

– Чорний дракон зачинений. Він не вирветься. І знову ж таки... Хто зможе вбити чорного дракона? Нема таких. А випустити його... Ти собі уявляєш, що бу-

коли його випустити? Тоді нікого живого в горі не залишиться. Така звірюка і тебе не помилує.

- Є у мене глибоченна безодня. Можна було б його якось туди.
- Хотів би я побачити того сміливця, котрий би запровадив чорного дракона у ту безодню.
- Ой, і справді, заговорили про чорного дракона – аж мені страшно самій додому поверратися. Дозволь, нехай Кирило мене проведе.
- Ой, бачу я, стара пройдо, що сподобався тобі цей хлопець.
- Ти зглузду з'їхав, старий дурню. Цей хлопець моїм онуком міг би бути.
- Ну-ну, стара, не сердься. Жартую.
- Ну й жарти у тебе, скажу тобі.
- Чаклунські, чаклунські.

Взяв Кирило каганець та й повів господиню гори додому. Коли відійшли, вона сказала:

- Послухай, хлопче. Якщо ти вже таке надумав... Є у мене давній спис, котрий без промаху влучає в саме серце. Спис такий у мене один. А той чорний дракон, треба тобі знати, має аж три серця. Мої майстри зробили ще два списи, але вони звичайні, не такі влучні. І що робити? Чи ти зважишся?
- Зважуся, пані матко.
- Але ж ти не лицар, а звичайний хлопець.
- То й що? Думаю, що лицарями не народжуються. Ними стають. Я мушу.
- Тоді ходімо. Я дам тобі ті списи. А ще дам тобі сорочку, щоб ти не боявся вогню, яким дихає дракон. Вночі ти мусиш іти з чорним драконом на розмову. Бо в день тобі ніколи та й небезпечно, бо ходять всі.

Розказала Кирилові господиня, де шукати чорного дракона, та й пішов хлопець, присвічуючи собі каганцем. Зупинився перед масивними дверима, прислушався. Ричить. Тихенько, але грізно.

«Це смерть, – подумав Кирило. – Але я мушу. Я пообіцяв. Більше ні кому. Але ж як відчинити двері? Про те я якось не подумав».

Придивився Кирило – аж ключ висить тут-таки. Ні кому і в голову не прийшло той ключ ховати. Чаклун і не боявся, що хтось відважиться зайти до чорного дракона. Хлопець взяв ключ, приготував чарівний спис, відчинив двері і відразу ж метнув його. Страшно закричав дракон, а Кирило, не роздумуючи, блискавично метнув ще два списи. Ранений звір завив, закрутівся, забив хвостом – аж гора затремтіла. З паці його виривалися вогняні клубки. Тоді Кирило миттю підскочив, вихопив чарівного списа, метнув раз і вдруге. Ще якийсь час дракон вив і бив хвостом, але незабаром затих і вже більше не ворушився. Коштовна скринька з чарівним перснем стояла тут-таки. Не було сенсу її ховати, коли був такий надійний охоронець. Кирило забрав чарівний перстень, спис, думав, що робити з ключем. Таки взяв і його. Бо як він потім сюди потрапить? Та й пішов. Був острах, що від криків і виття чорного дракона прокинеться Чак. Але скрізь було тихо. Закривавлений і втомлений, Кирило знову подався до

господині гори. Та аж злякалася, його побачивши.

– Як? Вже?

– Вже. А чого ж тягнути?

– Ти не поранений?

– Ні. Дракон мертвий, а я цілісінський.

– Це добре. А перстень приніс?

– Приніс, пані матко. Ось він.

– Добре. Негайно іду до майстрів, розбуджу їх, нехай працюють. А річ га коштовна. Так і горить, так і сяє. Тепер таких не роблять. Та в мене майстри с ні, впораються. А ти приводь себе в порядок та й повертайся, аби Чак не похог ся. Цей спис і сорочка – твої. Але поки що залиш їх тут.

Вранці чаклун встав якийсь невиспаний і трохи, наче переляканий.

– Ти часом не чув, Кирило? Вночі, наче чорний дракон кричав.

– Ні, я не чув. Спав міцно. Навіть цвіркуни мені не заваджали.

– Так страшно кричав і вив, що мені аж лячно стало. І що йому?

– Може щось боліло. Тварини ж, як люди: теж хворіють, теж їм щось боли

– Але, щоб так вив? Такого з ним ще не було.

– А може, тату, тобі просто погане насnilося? Бо і я нічого не чула.

– Може. Хоча... Не думаю. Але дракон зі свого сковку не вийшов, бо інавін був би тут. А може й нас вже не було б.

Коли барани вже паслися на галевині, до Мари шмигнула ящірка. Це була яйома ящірка, Мара її знала. Дівчина взяла ящірку до рук.

– Що, зелена?

– Кличе. Господиня кличе, – прошепотіла та ледве чутно.

– І як ти можеш брати до рук всяку гидоту? – не втримався Кирило. Ящірка блиснула на нього недобрим оком.

– Все, що живе в горі, близьке мені. Крім чорного дракона. Ну, я піду вже.

Та й пішла. А в Кирила прискорено забилося серце. Він зрозумів, що ящірка була за посланця.

День тягнувся довго. Кирило вже не міг дочекатися вечора, коли вже наречена зможе перекинутися словом з дівчиною. Він відчував, що вона знає якісь новини. Хотілося вірити, що ті новини добрі.

А Мара і справді знала новини. І не просто знала, а тримала їх у своїй кишені. Це були два персні: один зачарований, а другий – ні. Але розрізнати їх було може неможливо. Ті персні пекли дівчині руки, болем проймали серце.

«Це моя мука, моя з милим розлука, – думала, плакала і співала дівчина. А може взяти ті обидва персні та й закинути їх у наглибше провалля. І тоді милий буде зі мною. Без того персня не зможе мій батько обернути його на барахло. І ми будемо разом. Я буду дивитися на нього, слухати його флюару, торкатися й руки. Але ж тоді він зненавидить мене, як ненавиділа моя мати моого батька. Ти що, що зненавидить? Але ж він буде зі мною – і це головне. О, муко моя! Мамо моя! Щоб ти зробила?»

Звідкілясь прилетів вітер. Легенький вітерець. Звідкіля б йому тут взятыся? І шепнув той вітерець дівчині:

– Не роби зла, доню моя. Зло ніколи на добро не обернеться.

«Треба віддати перстень Кирилові. Моя мама так хоче».

І знову думала, думала і плакала дівчина до самого вечора. А увечері, коли Кирило закінчив грати на флюарі і гора обляглася спати, Мара віддала хлопцеві обидва персні.

– Це вони? – не повірив Кирило.

– Вони.

– А котрий же?..

– Оцей. В нього блиск різкіший. Тут майстри вже нічого не могли зарадити. Але того не можна вловити, не знаючи.

– Тепер треба покласти той перстень у скриньку, щоб Чак не похопився. Я й так дивуюся, що ніхто й досі ще не знайшов мертвого дракона. Хіба вони його не годують?

– Чорний дракон єсть раз на два тижні. Ще не час його годувати.

– Але нам треба поспішати.

– Ой, Кириле, не край моєго серця, – заплакала Мара. – Якби ти зناєш, як мені тяжко розлучатися з тобою.

– І ти хотіла б, щоб я все своє життя прожив у горі?

– Ні, не хотіла б. Бо тоді вийшло б, що я тебе поневолила, і ти б мене зненавідів. Але й розлучитися з тобою я не можу.

– Мусиш.

– Мушу.

– Скажи, дівчино, чи ти бачила коли-небудь той світ, що за межами гори?

– Ні, не бачила. Мені про нього розповідала моя мама, коли ще була жива...

– А що сталося з твоєю мамою? Ти обіцяла мені розказати.

– А ти обіцяв мені заграти про неї на флюарі.

– Добре. Заграю. Тільки ти мені розкажи про неї.

– Моя мама була надзвичайно вродлива. Такі дівчата бувають лише в казках. В ту пору мій батько вилітав з гори на крилатих конях-зміях і робив на землі всяке зло. І хвороби були від нього, і слози, і навіть смерть. Невидимим літав він по світу і кожну людську радість обертав на горе. Якось летів він над землею і побачив, як вели молоду до шлюбу. Вона була така гарна, як ранкова зоря. Що вже мій батько до краси байдужий був, а тут не встояв. Вхопив він молоду, помчав швидше від вітру та й заховався у горі. Ніхто його не доганяв, бо ж він був невидимий. Перестав мій батько по землі ходити і над землею літати. На землі настало благодасть. А він все сидів біля моєї матері і благав її, аби хоч глянула на нього. А вона все плакала та й плакала і своїх ясних очей на нього не зводила.

Мое народження не втішило маму. Вона тулила мене до грудей і ще дужче плакала.

— Дитино моя безталанна, — казала. — Марусечко, що ти на світі робитимеш чи побачиш ти коли-небудь той білий світ?

А потім таки не витримала та й ускочила в найглибше провалля, перед мене малу доручивши господині гори. Інколи у тиху ніч я крадъкома підходила до того провалля та й слухаю. І чую... Ти не повіриш. Чую її пісню. Вона співала колискову. Колискову для мене.

— То вона жива?

— Ні, що ти! Як можна! Пісня її жива. Мій батько після того, розлючений до творства, ще спробував над землею літати, доки його Ілля вогняною різкою не заграв у гору і звелів сидіти, а на землю не потикатися. От він і сидить. До пори до часу.

— А для чого йому той чарівний перстень?

— Бо без нього він і не чаклун зовсім.

— Ну що ж, — встав Кирило. — Піду провідаю чорного дракона.

— І ти не боїшся?

— Ні. А чого боятися? Він же мертвий.

— А якщо він ожив?

— Ні, після таких ран він не міг ожити. Всі три його серця пробиті списом.

— А раптом все-таки він ожив?

— Кажу ж тобі: не міг він ожити. Не думай про те.

— А можна і мені з тобою?

— Не треба, Марусю. Це видовище не для дівочого ока.

Відчинив Кирило масивні двері. Чорний дракон лежав, витягнувшись на свій зріст. І мертвий, він теж був страшний. Кирило поклав у скриньку перстень, котрий вже не був чарівний. Хлопець зачинив двері, поклавши на місце клін.

«Все. Тепер чарівний перстень у мене. Треба визволити хлопців і йти звільнити. Шкода Марії. Що ж, якщо захоче, нехай і вона йде з нами. Але я думаю, вона не захоче. А втім... Хто знає...»

Вранці по всій горі залунав крик чаклуна. Він прилетів до Кирила. На кого? Чака прибігла і Марія.

— Що сталося, тату? Чого ти кричиш?

— Чорний дракон мертвий. Хтось убив чорного дракона. Хто? Хто це зробив?

— Заспокойся, тату. Ти ж сам не любив того страховиська.

— То й що, що не любив? Але ж хто насмілився?

— Не думаєш же ти, що чорного дракона убила я?

— Ні, не думаю. Ти того зробити не могла. То мав бути лицар, богатир. Кириле... Ні, ти також не міг його вбити. Ти не схожий на лицаря. Флоляри лицар... Ні, це не міг бути ти. Але хто ж тоді? Значить, той хтось, сильніший мене, бо я б на таке не зважився.

— Значить, у чорного дракона був ще якийсь ворог.

— Виходить, що так. Але найголовніше те, що чарівний перстень на місці, що вражає. Значить, дракона убив не той, хто хотів здобути перстень. Так чи інше, але я тебе, Кириле, таки оберну на барана. Про всякий випадок.

— За що, Чаку? Я ж добре пастушив.

— Добре. Нічого не скажу. Ще й увечері розважав нас грою на флюярі. Але з твоїм приходом у горі щось змінилося. Гора втратила спокій. Та й Мара якось дивно змінилася.

— І зовсім я не змінилася. Не треба, тату, обертати Кирила на барана. Вся гора любить слухати, як він грає на флюярі. Навіть господиня гори любить слухати його гру.

— І я люблю. То й що? Обійдемося вже якось без флюяри. Сьогодні ж і оберну.

Тут дівчина заплакала.

— Ти недобрий, тату. Через тебе мама зі світу пішла, а тепер ти хочеш і мене зі світу звести.

— Не нагадуй мені про неї. Я перед нею не завинув. Я їй кривди не робив. А що викрав... Сподобалася мені — то й викрав. Словом... Я тут господар. Як я захочу, то так і буде. Ну, я пішов. Ви також ідіть.

— Нам треба поспішати, — шепнув Кирило дівчині.

— А чого ти боїшся? Адже той перстень, що у батька, не має ніякої сили.

— Однак краще все зробити, доки Чак того не знає. Чи ти не знаєш часом, де сплять барани?

— Знаю. Їхня кошара за потічком. По камінню можна перейти, ніг не замочивши. Ходімо, я покажу.

Кожен баранець, до котрого доторкався Кирило чарівним перснем, ставав знову хлопцем, молодим та гарним, таким, як прийшов колись. Роки над ними влади не мали. Хлопці стояли, оглядали один одного і самі себе. Слів не було. Хлопці просто не могли їх знайти. Вони забули звучання своїх голосів і не зважувалися говорити. Їм здавалося, що вони знову по-баранячому забекають.

— Добре, братове, — обірвав Кирило ту німу трепетну мить.

— Дивуватися і тішитися будемо потім. А зараз нам треба якнайшвидше вибиратися звідси. Ми ще не вдома. Веди їх, Маріє, до господині гори. Ідіть за нею, хлопці. Я піду позаду. Про всякий випадок. Щоб чого не трапилося.

І пішли, ошелешені, перелякані, боячись вірити у своє звільнення, у свій порядунок. Побачивши таку парубочку громаду, господиня гори аж руками сплеснула.

— Оце так гості! Оце так новина!

Та й заплакала. Було аж чудно дивитися, як вона плаче. Її слізозі капали на кам'яний поміст і ставали перлами. Вона збирала ті перла і по пригорщі роздавала кожному.

— Це ще не всі, бо я плакала всю ніч, переживаючи за вашу долю і за долю доброго моого флюриста. Мої слізозі-перли принесуть вам щастя, бо то щасливі слібзи, слізозі радості. А зараз, Кириле... Відправ хлопців по їхніх домівках і, моя тобі рада: зніми чари з цього персня. Залиши йому тільки одне чудо: берегти дівчатам їхню вроду й молодість. І все. Бо завжди знайдеться на світі якесь недобра людина, яка може з його допомогою стати злим чаклуном. Як Чак. Тепер він вже вам не страшний. Бо без персня він не чаклун.

— Ні, пані матко, я ще не все зробив.

І Кирило перекинув перстень з руки на руку, сказавши:

— Я хочу, щоб Марусина мати була жива, молода і гарна, як колись.

Здалека з'явилася біле видиво, наче біла хмаринка. Вона наближалася. І всі побачили молоду у шлюбній сукні, гарну, як вранішня зоря. Вона, усміхнівши, всім поклонилася, і тихо спитала:

— Це мої весільні гості?

І до Марії:

— А ти хто? Ти моя дружка?

Дівчина з плачем кинулася до матері:

— Мамо, я дочка ваша.

— Ах так. Пригадую. Була у мене дочка. Маруся. Ти Маруся?

— Так, мамо, я Маруся.

— Ми тепер, як сестри... А як же так сталося?

— Оцей хлопець порятував всіх від біди. Йому дякуйте, — сказала господиня гори. — Тепер всі будете щасливі.

— Тепер згадала. Я все згадала. Ходімо, Марусю, я покажу тобі прекрасний і рокий світ, і ми в тому світі будемо жити.

І тут почувся розпачливий крик Чака. Це він вхопив перстень (уже не чарівний, але він ще того не здав) і чимдуж мчав до господині гори.

— Тікаймо, — зойкнув хтось. Але господиня гори всіх заспокоїла.

— Нема чого тікати. Чак більше не чаклун. Тепер чаклун Кирило. На щастії не злий. Хлопці, оточіть Кирила. Чак може на нього напасті, щоб відібрати перстень. Ото єдина небезпека.

— Захистимо Кирила. Не дамо перстень.

А тут і Чак прибіг.

— А-а! То ви всі тут? А як же ж ви... мітоп омэду д'єнтишт і к'єнтишт!

Він ще не знає, що у нього не чарівний перстень, і починає щосьшептати і торкатися до кожного хлопця. Це виглядало дуже кумедно. Всі посміхалися, а заскапав від люті. Нарешті він все зрозумів і кинувся до Кирила. Та хлопці стояли ніжною стіною, високі, кремезні, як дуби.

— Віддай мені перстень. О, чому я тебе відразу не обернув на сотового барана. І тут нарешті Чак побачив молоду. Він оставпів, якийсь час стояв з роззявленим ртом і не міг видобути слова. Лише потім якось притишено сказав:

— О, і ти тут. Така ж прекрасна... Як же це?

— Бачиш, ти до такого не додумався, щоб мене оживити, хоч і мав у руках чарівний перстень. А хлопець додумався. Бо він має душу. А ти її не маєш.

— А я ж міг... Слухай, залишайся зі мною. Забудемо минуле і будемо жити утром.

— Ні, я піду. І Марусю з собою заберу.

— Мару? Не дам.

— Тепер ти вже нам нічого не зробиш.

І тут обізвалася Марія.

— А пам'ятаєш, Кириле? Ти обіцяв заграти на флюярі про мою маму...

Кирило взяв флюяру і заграв. Ах, яка то музика була. Певно, флюара і сама здивувалася, бо вона в своєму житті ще такого не грала.

Вийшли з гори, позаплющувавши очі від сонячного світла. Дніна стояла, як золото. Сонце сяяло на повну силу, наче й воно раділо за тих полонянників, що вийшли із темної гори. Господиня гори вийшла їх провести.

— Приходь інколи, Кириле, розважити мене стару своею флюярою. Люблю її, як світ цей.

Відправив Кирило всіх по домівках, подбавши, щоб ті домівки в кожного були. І домівка, і подвір'я, і все, що має бути на подвір'ї.

— А далі дасте собі раду самі, — сказав на прощання. — Коли в людини є сила, здоров'я і працьовиті руки, то така людина не боїться ніяких труднощів.

Довго дивився на Марусю, а потім відправив і її.

— Що ж попросити собі на останок? — спитав хлопець чи то у себе, чи в того білого світу, що писався довкіл.

— Щось же ж і я заслужив. Найперше... Щоб моя мама була при силі та при здоров'ї. Щоб я був майстром на всі руки, і щоб все мені вдавалося. Не хочу я ні золота, ні скарбів, а хочу, щоб я нарешті опинився у себе вдома. А далі, персню, залишайся дівочою втіхою: бережи дівчатам молодість і красу. А більше не роби ніяких див, аби не потрапити знову в хижі руки якогось чаклуна.

І опинився Кирило на своєму подвір'ї, біля своєї хати. Вибігла заплакана мати і кинулася синові на груди.

— Все, мамо, все. Плакати не треба. Я повернувся. Тепер і ми заживемо не гірше за других, а може й краще.

Прислухався.

— А що це за музики витинають, аж сонце в небі танцює? Чи не весілля часом?

— Так, сину, весілля, — сказала це сумно, аж, наче не хотіла торкнутися болючої рани.

— У кого ж то таке гучне весілля?

— У Яринки.

Та й зітхнула.

— За кого ж вона заміж іде?

— За Василя. Ви всі разом вчилися.

Туманом оповилося Кирилове серце.

— Пройшло лише три місяці. А вона обіцяла мене чекати три роки, три місяці і три дні. Ну що ж, буває і так.

— Буває, сину. Ще буде тобі пара, не журися так.

— Не можу не журитися, мамо. Що ж ... Піду, привітаю молоду.

— Не ходив би ти, сину. Прийдеш непрошений, підеш недякуваний.

— А то вже як буде. Піду і подарую їй той перстень, із-за якого я наражався на небезпеку.

Весілля було у розпалі. Молода була така гарна, яких насправді не буває. Він танцювала зі своїм молодим, і обоє були щасливі. Кирило довго стояв віддалі, стежив за ними. Чому його ніхто не помічав. Танець закінчився і Кирило пішов до молодої. Вона нарешті його побачила і зблідла, не прибираючи з очей посмішки.

— Я вітаю тебе, Ярино. А ось і подарунок.

Взяла перстень і зашарілася.

— Чарівний?

— Так, чарівний. Такий, якого ти хотіла. Переконаєшся з роками.

— Пробач, Кириле. Вже так якось вийшло...

Та й і пішов.

Був вечір. Кирило сів з флюорою в садку та й заграв, як грав колись. Зорі сипали на небо його послухати. За яблунею у темряві притаїлася Маруся. Він пішов на тихий голос флюори і знайшла Кирила. Її вело серце. Вона мовчки стояла і слухала. З темряви до Кирила підійшов дідусь. Кирило посунувся, даючи старому місце на лавчині. Той сів. А коли замовкла флюора, тихо сказав:

— Я — казкар.

— То чому ж ти, казкарю, порушив правила казки? У казки має бути добрий кінець. А ти що зробив?

— Все правильно. І для всіх у тій казці добрий кінець. Для всіх, окрім тебе.

— А чому ж так? За що мені таке? В чому я провинився?

— Ні в чому ти не провинився. Просто ти, хлопче, випадково потрапив у чужу казку. Це казка, так би мовити, з чужого плеча. Казку, як одяг, треба міряти, учити дати для кожного. А ця казка складалася не для тебе. Казка з чужого плеча тобі прийшла.

— А хіба ж це справедливо? Я ж стільки зусиль доклав, щоб все добре закінчилось.

— Несправедливо. Це правда. В казці, як і в житті, не все і не завжди бує справедливо.

— Тоді, дідусю... Або ти поганий казкар, або казка твоя нікуди не годиться.

— Не сумуй, хлопче. Я придумаю для тебе іншу казку. Це буде твоя казка, щасливим кінцем. А якщо подумати, то й та казка, казка з чужого плеча, добре закінчилася. Ти живий і здоровий повернувся додому. Твоя мати жива і здорові. Ти подолав зло, зробив багато добра, і це має гріти твою душу. А що дівчина?.. Ж, таке буває і в житті, і інколи в казках. Особливо, коли та казка з чужого плеча. У твоїй казці все буде по-іншому. А зараз... Заграй ще. Нехай я послухаю. Я теж цій казці чимало потрудився.

І Кирило заграв. У тій мелодії було все, що він пережив, і що йому ще судилося пережити.

НІЧНІ ПРИГОДИ

Оксанці вже п'ять років. А дівчинка й досі не знає, чи це багато, чи мало. Інколи їй кажуть:

— Ти вже така велика. Тобі вже аж п'ять років, а ти ще й досі не розумієш, що за собою треба прибирати.

То виходить, що дівчинка вже велика. Але коли Оксанка хоче довше дивитися телевізор, тоді їй кажуть:

— Тобі щойно п'ять років. Дітям вже пора спати.

От і виходить, що вона ще маленька. Оксанка спитала про те у бабусі, але бабуся на те тільки посміхнулася і погладила дівчинку по голові. А мама на роботі, у неї не спитаєш. А з роботи прибіжить – часу не має: пере, шие, щось пише. От і нема кому Оксанці пояснити, чи вона вже велика, чи ще маленька.

А сьогодні неділя. Можна довше поспати. І мама на роботу не піде. У неї вихідний. Потім вони з мамою підуть в парк, і Оксанка у мами про все розпитає. Та Оксанці і сьогодні не повезло: надворі йшов дощ.

«І чого той дощ іде в неділю? – думала дівчинка. – Йшов би собі у будні дні, а то...»

Та дощ собі йшов. Йому було байдуже до Оксанчіних проблем. Звичайно, можна подивитися телевізор, може там мультики будуть. А ще можна поспілкуватися з комп'ютером. Дівчинка з ним дружить. Але то все не те. Краще було б піти з мамою. Та дощ не відхував.

Тут саме до кімнати увійшла мама.

- Ти нудьгуєш? - запитала.

— Та... Дощ...

— То може казку почитаємо?

— Про чарівників?

— Ну... Є там і чарівники.

— О, почитаємо.

І вони читали довгу-предовгу казку. А потім Оксанка спітала:

– Мамо, а чому в казках діти завжди такі розумні, а насправді так не буває?

— Чому не буває? От, скажімо, ти у нас розумна дівчинка, от тільки трохи неслухняна.

— Ну, це я тільки трохи неслухняна. У казках теж є неслухняні діти, але вони потім виправляються і стають слухняними. От і я також стану слухняною. Тільки ще трошки підросту.

Мама посміхнулася, і вони вирішили прочитати ще одну довгу-предовгу казку.

Наступного ранку бабуся, пораючись на кухні, почула, як плаче її люба онука Оксанка.

«Що таке? – занепокоїлася бабуся. – Я ж недавно заглядала – то вона ще спала Чи щось налякало дитину? Чи, крий Боже, захворіла?»

І бабуся кинулася до кімнати.

– Що з тобою, Оксаночко? Може, болить щось?

Але дівчинка плакала і нічого не казала.

– Що тебе налякало? Чи може тобі щось страшне приснилося? Ну скажи мені, моя пташко.

Але дівчинка нічого не хотіла казати, тільки плакала. Нарешті вона крізь слізи сказала:

– Я загубила.

– Що ти загубила?

– Ляльку.

– Яку ляльку?

– А таку... Таку найкращу. Вона ходила, говорила і співала.

– А хіба у тебе була така лялька?

– Була.

– А по-моєму, у тебе такої ляльки не було.

– Була. Я знаю, що була. Вона мені приснилася. А потім... Потім, коли я підкинулася, її вже не було. Я, певно, її загубила.

Бабуся посміхнулася.

– Моя хороша, то це ж був сон. Чого ж ти плачеш?

– Бо я загубила свій сон.

Бабуся взяла Оксанку на руки і довго пояснювала дівчинці, що сон ніяк не можна загубити. Бо все, що сниться, минається, коли людина просинається.

– А лялька така гарна була, – все ще шкодувала дівчинка.

– Ну... Не плач. Підемо з мамою до магазину, де продаються ляльки, і може зустрінеш там ту ляльку, що тобі приснилася. І тоді ми її купимо.

– І вона буде у нас жити? Буде ходити, говорити й співати?

– Ну, Оксаночко, я не знаю. Може такої ляльки ще зовсім нема. Її може просто не придумали.

– Придумали, придумали, бабусю. Вона є. Я її тримала на руках.

– Але ж це був сон.

– То й що, що сон? Але ж лялька була. Я тримала її на руках.

Бабуся скрущно похитала головою: ну як ти їй поясниш?

«Ну... Нічого. Забудеться».

Але дівчинка не забула. Вона без всяких вередувань, як це часто бувало, уважно скоренько лягла спати, а здивованій бабусі, що вкладала її у ліжечко, дівчинка сказала:

– Я скоренько постараюся заснути. А може та лялька знову мені присниться? Може ж таке бути?

— Добре, добре. Нехай тобі присниться твоя лялька. Тільки вранці, будь ласка, не плач. Пам'ятай, що це сон, а сон зникає, коли людина прокидається.

— А може лялька не зникне? Раптом не зникне?

— Такого не буває. Спи.

Вранці Оксанка вже не плакала, але розказала бабусі, що до неї вночі знову приходила та гарна лялька. Дівчинка захоплено розказувала, що вона тримала ту ляльку на руках і вони обидві співали «Жили у бабусі».

Цей сон повторювався з ночі в ніч. Дівчинка перестала пустувати, навіть мультики, здавалося, вже більше її не захоплювали. Вона з нетерпінням чекала, коли вже нарешті її покладуть спати. І казок на ніч не треба було їй читати, як це було раніше. Бабуся не на жарт стривожилася. Своїй доньці, Оксаниній мамі, вона казала:

— З тим треба щось робити. Це не спроста.

Та донька була ще молода і не бачила в тому нічого особливого.

— Ви, мамо, завжди все перебільшуєте. Ну, яка в тому дивина, що дитині приснилася лялька?

— Але ж сон цей повторюється.

— То й що? Не бачу причини для хвилювань.

— Але ж дитина змінилася.

— То й що? Вам зле, що Оксанка не пустує? Просто вона подорослішала і порозумнішала.

Та бабуся скрушно хитала головою і таки вирішила порадитися з лікарем. Довго вона розпитувала, вибирала того лікаря, наче прицінювалась, щоб його купити. І нарешті вибрала. То був старий статечний професор, що пішов уже на пенсію, та люди його пам'ятали і зверталися до нього в особливо складних ситуаціях. Люди казали про нього, що він не тільки лікар, а ще трохи знахар і навіть трохи чарівник. Бабуся Ліда в таке не вірила. Вона зустрілася з тим лікарем і переконалася, що це людина дійсно незвичайна, що він більше знає, ніж говорить. Вони довго і в деталях про все говорили, а потім він захотів подивитися дівчинку. Попспілкувавшись з Оксанкою, професор сказав:

— Я розумію вашу тривогу. І мене це теж стривожило не на жарт.

— Я своїй доньці не можу того пояснити. Вона мене не розуміє.

— Не дивуйтесь. Вони, молоді, по-іншому дивляться на світ. Їм і до голови не приходить, що інколи все буває значно складніше, ніж здається. От і в нашему випадку. Здавалося б сон. Дівчинці сниться лялька. Ну що тут такого? Але мене, як і вас, щось бентежить.

— А що ж це може бути?

— Ще не знаю. Випадок незвичайний. Боюся щось казати, але мене це не покоїть. Казки — це прекрасно. Проти казок ніхто нічого не може заперечити. Але бувають випадки, в таке мало хто вірить, коли казки реально вплітаються в життя наших дітей, і тоді це стає... Як вам сказати?.. Не зовсім безпечно. Я не хочу вас лякати, але така казка може якось... Не дуже добре вплинути на дитину.

— Дівчинка дуже змінилася. Вона перестала пустувати, дивитися мультиками вона дуже любила. Так і чекає, коли я вже її спати покладу.

— От-от... Ми мусимо зробити так... Ви покладете дитину спати, вийде потім непомітно повернетесь до кімнати і будете пильнувати. Тоді все і прониться. Візьмете з собою маленький світильничок. Як найменше світла. Але, ви бачили, що робиться біля ліжечка дитини.

— Аж страшно.

— Ні, боятися не треба. Ми, люди, розумні і дужі. Нас не так легко подолати. Просто ми мусимо знати, що відбувається.

Так і зробила бабуся Ліда. Поклала Оксанку спати, вийшла, почекала, доки вчинка засне, і повернулася з маленьким ліхтариком. Вона довго сиділа, аж почав склеплювати їй повіки.

«Нічого собі сторож, — подумала. — Треба ж пильнувати. Якщо я нічого спрілого не побачу, значить, це був звичайний дитячий сон. А я просто від стафети втратила рештки здорового глузду».

Годинник у вітальні відбив 12-ту годину. І раптом щось зашурхотіло, зашептало — і з підвіконня зіскочила... Лялька! Наче малесенька дівчинка.

«Північ, — подумки зафіксувала бабуся. — Це ж які сили поночі ходять?»

— Опля! — пропищала лялька, зіскакуючи з підвіконня.

— Оксано, прокидайся. Я прийшла.

— Ммм! Спати хочу.

— Ах ти ж, соня. Ану вставай.

І вже хотіла поторсати дівчинку за плече. Отут бабуся і вхопила ляльку з ченя. Ручка була холодна. Ну зовсім-зовсім холодна. Наче з криги.

— Ай, пусти, — пискнула лялька. Бабуся злякалася, що вона розбудить Оксану, але дівчинка спала міцно і навіть не поворухнулася. Бабуся і не думала відпустити ляльчину руку, та раптом відчула, що по її пальцях потекла вода. Ляльчина рука танула, як звичайний лід. У ту ж саму хвилину лялька скочила на підвіконня і знісся.

«Отакої, — здивувалася бабуся, — це ж, як казка про Снігову королеву».

Аж раптом всю кімнату залляло дивовижне світло. Біле і примарне. І зі вночі бралося, важко було відстежити. Бабуся сиділа, як зачарована. Раптом перед кімнати з'явилася, наче біла снігова хмара. Потім та хмара стала купою.

«Це ж літо! Звідки ж сніг серед літа? Ото дивовижна!»

Повіяло холодом. А вже потім окреслилася жіноча постать вся в білому.

«Зовсім, як снігова королева. А може це вона?»

Жінка була гарна, але обличчя її було зло і непривітне. Від неї віяло холода. Як не дивно, бабуся її зовсім не боялася. Лише подумала:

«Добре, що Оксанка спить. Могла б злякатися».

Не встигла вона додумати, як холодна красуня заговорила.

— Я бачу, ти зовсім мене не боїшся?

— Не боюся. А чого я маю тебе боятися? Я вдома. А ти прийшла в мій дім, злодійка, поночі. Тебе ніхто сюди не кликав.

- Ти навіщо зіпсувала мою ляльку?
- А навіщо твоя лялька приходить до моєї онучки?
- А хіба ж це зле?
- Нічого доброго. Вночі дитина має спати.
- А казка? Хіба ти проти казки для своєї онуки?
- Все має бути розумно. Я їй сама казку розкажу чи прочитаю.
- Це не те. Тут дівчинка має нагоду зустрітися з живою казкою. А ти, стара шкорбо, все зіпсувала.
- Хто тобі дав право мене ображати?
- Моя королева.
- А хто ж вона така, твоя королева? Я не її піддана. Ти нахабно вторглася в мій дім і ще смієш мене ображати? Та я ж тобі... Я тебе розтоплю, як твою ляльку.
- Но-но! Ти не дуже. Я фея Снігової королеви. Ми з твоєї дівчинки принцесу зробимо. Принцесу Снігового королівства.
- Не зробите. Я вам того не дозволю.
- А хто в тебе питати буде?
- А мали б спитати, перше, ніж тут з'являтися.
- А сон хіба питає, чи можна йому приснитися?
- Але ж ти не сон. І твоя лялька не сон.
- Я – казка. А казка це майже сон.
- Ну, от що... Ти зараз звідси підеш, щоб більше ніколи тут не з'являтися.
- Тоді я заберу твою дівчинку.
- Ти не смієш.
- Ще й як смію.
- Іди собі в свій засніжений край до своєї Снігової королеви, а нас залиш у спокії.

Снігова фея зробила крок до ліжечка. Бабуся кинулася до неї і впала, бо на неї дмухнув сильний крижаний вітер зі сніgom.

«Але ж зараз літо, – промайнуло в свідомості бабусі. – Чому ж сніг? Чи я вже зовсім з глузду з'їхала?»

Та саме в цей час закукурікав їхній горластий півень – і видиво зникло.

Вранці вся ця нічна пригода не видалася такою страшною. Здавалося, що це був просто недобрий сон. Але бабуся Ліда знала, що це не був сон. Це була якось недобра казка, що якимсь дивом увійшла в їхнє життя, і з нею треба було якось боротися. Але як? Розповіла доньці, але та поспішала на роботу і подивилася на матір затуманеними очима.

– Мамо, ви погано виглядаєте. Зміряйте тиск, прийміть щось і лягайте відпочити. Ви, певно, погано спали.

– Я, люба моя, зовсім не спала.

– Тим паче. Ну... Я пішла. Вже пізно.

Прокинулася Оксанка. Вона була спокійна. Про ляльку не згадувала. Виглядало так, що нічна пригода якось її обминула.

— Їж, Оксаночко, та й поїдемо до того старенького лікаря.

— А хіба я хвора, бабусю?

— Ні, моя дитино, цього разу, мабуть, хвора я.

— Тоді треба йти до того лікаря.

Але лікаря вдома не було, і їм довго довелося його чекати. Та нарешті він та прийшов. Виглядав зовсім знесиленим. Зрадів чи не дуже, побачивши бабу Ліду з Оксанкою.

— Ну як ви? Є якісь результати? — спитав.

— Є. Краще б їх не було.

— Ти, доцю, біже побався в нові ігри. Я зараз тобі покажу. А ми з твоєю ба

сею поговоримо.

— Так, так, лікарю. Бабуся зле себе почуває.

— Минеться. Я її полікую.

Вислухавши нічні пригоди своєї пацієнтки, лікар задумався.

— Я так і думав. Я недаремно сьогодні по лісі бродив. Я шукав подолай-траву. Довго шукав, але таки знайшов. Ось вона. Зашиєте траву в дитячу подушечку поясок дівчинці, та й собі. По вікнах хрестики намалюйте чи наліпіть. Окропіть кімнату свяchenою водою. Всяка нечисть того боїться. Думаю, що сьогодні ви дете мати поважних гостей. Думаю, що сьогодні до вас прибуде її величність — гова королева. Її треба зустріти, як годиться.

— Ого! Чим же ми їй так до душі припали?

— Вся біда в тому, що у неї нема душі. А чим припали? Дівчинка ваша їй спалася. За неї вона й побореться.

— Боже мій!

— Не бійтесь. Я вас в біді не покину. Не даремно мене люди називають чесноком. Щось в тому є. Я сьогодні буду з вами. Боюся, що вам буде важко. Супротивники злі і підступні. Я їх знаю. Стикається з ними.

— Ой, лікарю.

— Боятися їх не треба. Ми, однак, сильніші і розумніші. Ви тільки траву сі позашивайте та свячену солі посыпте. Із собою те зілля і сіль мусите мати. Я чне смеркатися, я прийду. Тільки доньку свою якось... Підготуйте.

— Мені інколи здається, що їй все це байдуже.

— Молода ще. З таким не стикалася, то й не вірить. Це нормально.

От і вечір. Бабуся Ліда зробила все, як лікар казав. Оксанка заснула, про кут так і не згадавши. Коли зовсім стемніло, прийшов лікар. Все йшло за планом. Бабуся Ліда з ліхтариком сіла на свій стільчик, а лікар сів у темному куті та відразу його й не помітиш. Доки годинник у вітальні не відбив дванадцять, вона було сидіти спокійно. А далі... А далі все почалося по якомусь дивовижному сценарію. Найперше на підвіконні з'явилася вже знайома лялька. Руки у неї на місці. Вона зупинилася на підвіконні, але стрибати не спішила. Лялька пнулася до вікна і злякано пропищала:

— Ай, тут пахне зіллям. Тим противним зіллям. А ще на підвіконні щось таке насипане. Гаряче. Не можу.

— Стрибай, — почувся владний голос знадвору.

— Не можу. Я тану.

— Стрибай швидше. Кому сказала?

Але лялька стояла непорушно і з підвіконня починала вже стікати вода. Тоді посеред кімнати знову з'явилася снігова хмара, а з неї, як і минулої ночі, винирнула холодна жінка.

— А-а, ти знову тут? — побачила вона пані Ліду.

— Я ж тебе...

Та й не доказала, бо бабуся жбурнула в неї жменю свяченого солі, перемішаної з подолай-травою.

— Ай-ай! — закричала Снігова фея і стала осідати, танути.

— Що тут відбувається? — почувся потужний голос Снігової королеви. Так, це була вона. В короні, в білій мантії, а в руках у неї був крижаний скіпетр. Бабуся Ліда того не знала, а лікар знову, що, коли Снігова королева доторкалася до когось своїм скіпетром, то той миттєво обертається на крижану бурульку.

«Її негайно треба обезброїти, — подумав лікар. — Поки скіпетр у неї, вона непереможна. Вона може накоїти багато лиха. Але як же ж... Як же ж її обезброїти?»

— Ваша величність, допоможіть мені.

Це Снігова фея, що вже зовсім стікала водою, просила допомоги у Снігової королеви.

— Це що там сичить? А-а! Це ти, моя фея? Що це ти? Звела нанівець весь наш задум, а тепер ще й допомоги просиш?

— Та я ж не знала, що все так...

— А чому ж ти не знала? Ти думала, що все так просто? Просто у нас нічого не буває. Все просто тільки у примітивних казках. Я тебе питаю: де моя принцеса?

— Вона... Вона... Спить.

— Принцеса мала бути у мене, в моєму королівстві. Стікай собі водою і не прося допомоги. Ти була поганою феєю. Розвела тут... Мене зараз цікавиш ти, смілива жінко.

І Снігова королева спрямувала свій скіпетр на пані Ліду.

«Вона ще далеко, — подумав лікар. — Але, якщо вона зробить ще кілька кроків...»

Досі непомічений, лікар по-молодечому стрибнув до Снігової королеви. Вона здивовано глянула на нього.

— А ти звідки тут взявся?

— Я прийшов, щоб поквитатися з тобою за всі твої злі витівки проти людей.

— І за Кая?

— І за Кая також.

— А ще за що?

— За те, що ти тут. Ти не українська казка. У нас таких холodних і злих казок не

буває. Решту своїх злих справ ти знаєш сама. Забираїся звідси у свої вічні си-
А найперше опусти свій скіпетр.

– Не опушу. Зараз ти був би мертвий. Але ти тепер мене не цікавиш. Мен-
кавить он та жінка, – скіпетром вказала на пані Ліду. – А ще дитина, котра сп-
З неї буде гарна принцеса.

– Не буде.

– Буде, лікарю. Ти ж знаєш, у мене своїх дітей нема. От я і мушу подбати
принцесу.

– Іди звідси. По-доброму тебе прошу. Я тебе знаю, але й ти мене добре знаєш.

– Так, знаю. І зовсім ти не лікар. Ти прикидаєшся лікарем. Насправді ж ти
рівник. Ти робиш нам, казковим персонажам, багато прикрощів.

– Ти забула сказати – злим казковим персонажам.

– Так, власне... Але ж я – Снігова королева. Мене ж знають у всьому світі.

– То й що?

– Ти просто не можеш мене знищити. Ти не смієш.

– Я хоч і чарівник, але не настільки могутній, щоб тебе знищити. Йди звідси і я відпущу тебе з миром при умові, що ти сюди більше не прийдеш ні тепер, ні колись.

– Я піду, але найперше я знешкоджу цю жінку. Вона мені щось не подобаеться. Занадто смілива. Тільки-от... Є якась межа, яку я чомусь не можу переступити. А-а-а! Тут хрестики. І ця нестерпна трава.

– А ще ось що.

І лікар чи чарівник сипнув королеві в очі дві жмені свяченого солі.

– Ай, – закричала Снігова королева, стала терти очі і випустила з рук свій
скіпетр. Лікар прожогом кинувся до нього, сипнув свячену солі і наступив ногою
Йому запекло, але це вже не було так небезпечно. Під ногами захрумкотіла кі-
тка скіпетр, символ королівської влади, розсипався на крижаний пил. Королева
ще терла очі, та врешті-решт зрозуміла, що сталося.

– Скіпетр! Мій скіпетр!

– Нічого страшного. Ти собі новий з льоду витешеш. Тільки вибачай, у нас
ред літа льоду нема. Це вже там, у себе, у вічних снігах.

– Новий скіпетр не матиме такої сили. Це був родинний.

– От і сидітимеш у своєму сніговому королівстві і не потикатимешся в
християнський світ. Завойовницея!

– Я й не думала, що ти такий підступний.

– Це хто там про підступність говорить?

– Ні, я звідси просто так не піду. Я мушу на останок...

Вона переводила погляд то на сплячу дівчинку, то на пані Ліду, що під хоті-
ним поглядом Снігової королеви сиділа, як загіпнотизована.

– Ах, ти так? – розсердився лікар. – Я того не хотів. Я насправді того не хотів.
Я думав, що ми з тобою розійдемося миром. Ти сама напросилася.

І він дістав з кишені дзеркальце. Проти такого королева встояти не могла. Ще давно-давно один могутній чарівник закляв Снігову королеву, заборонивши їй дивитися на себе в дзеркало.

– Подивишся – тут тобі й гаплик.

А тут – дзеркало! Справжнісіньке!

– Звідки ти знав про це? – заплакала Снігова королева, закриваючи лице руками. А її погляд так і тягнувся до того спокусливого дзеркала.

– Забери його, забери, – просила вона, вже не дуже скидаючись на Снігову королеву.

– А ти йди звідси. І більше сюди не приходь.

І вже знадвору почувся її розпачливий голос.

– Не прийду. Нізащо на світі не прийду. Хай вам грець!

Тут до тями прийшла пані Ліда.

– Ой, дякую вам, пане лікарю. Чи вже навіть не знаю, як вас і називати: чи лікарем, чи чарівником.

– А є всього потрохи. Бо кожен добрий лікар – це чарівник, а кожний добрий чарівник – це лікар.

– Правду люди казали.

– А люди завжди правду кажуть. Ну... Давайте прибирати. Он які калюжі. Дівчинка прокинеться – то й злякається.

На підвіконні лежала розціцькована ляльчина спідничка і жмут її світлого волосся. Незабаром вже мало зійти сонце. Мав настati новий день, літній, сонячний, безхмарний.

– Тепер у вас буде все добре. Більше вона сюди не поткнеться.

Бабуся часто читала Оксанці казки: і довгі, і не дуже, і страшні, і смішні. Та ніколи не читала дівчинці казку про Снігову королеву. А дівчинка росла собі і нічого того не знала. То й добре, що не знала.

ДУША ПТАХА

Журавився криничний журавель і все дивився в небо на журавлині ключі, пропливали над ним.

— Щасливі, — казав. — Вони можуть летіти у вирій. А я, наче прив'язаний тієї криниці. Хоч би раз над землею злетіти і побачити її з висоти. А якби ще вирій! О, я був би тоді щасливий. Я побачив би інші світи і все-все запам'ятав щоб потім розповісти...

Кому розповісти — криничний журавель про те не знав, але полетіти — це б велика мрія криничного журавля. Він сумно дивився в небо, а тим часом дивився, дістаючи людям з криниці воду. Люди звикли до нього, бо журавель тут давно, і вони навіть не уявляли собі, що в їхнього криничного журавля душа птаха. Вночі, коли всі спали, він пробував злетіти, але з того нічого не виходило, не пускала земля і криниця. Із очей криничного журавля капали слізки, але якось ніхто не помітив, бо слізки криничного журавля були так схожі на воду.

Та якось на світанку пролітав ще один журавлинний ключ, мабуть, останній. Сумним поглядом проводжав його криничний журавель. Цей сумний погляд мітив вожак журавлиної зграї та й гукнув з високості:

— А чому, брате, ти так сумно дивишся на нас? Полетіти хочеться?

— Ще й як хочеться. Та марні сподівання. Ніколи не злетіти криничному журавлю.

— Чому не злетіти? Мрії криничних журавлів теж інколи збуваються. — браття, киньмо йому по пір'їні — та й нехай летить з нами, бо в того криничного журавля душа птаха.

Кинули журавлі по пір'їні, одягнувшись в пір'я криничний журавель та й пітів. Закурлика він радісно, прощаючись з рідною криницею. А побачивши Остапа, котрого мучило безсоння, криничний журавель прощально махнув його крилом, бо вже знав того старого чоловіка не один десяток років.

А вранці, коли довколишні мешканці спішли до криниці по воду, всі були дуже здивовані: не було їхнього криничного журавля.

— Зник...

— Хтось вкрав.

Кожен висловлював свій здогад. А дід Остап, котрого мучило безсоння і вночах не спав, тихо сказав:

— У вирій полетів наш журавель. От що я вам скажу.

— Таке, діду, скажете. У вирій! Як це криничний журавель міг би полетіти у вирій?

— А так і полетів. Як усі нормальні журавлі. А ви ж як думали? Знявся й летів. Ще мене побачив і крилом мені махнув. Прощай, мовляв, діду Остап. Згадуй лихом. Ми з ним друзі були.

Ясна річ, дідові ніхто не повірив. Той дід трохи казкарем був, казки всякі дітям виплітав. От і подумали, що це чергова дідова казка-виплітка. Що б не подумали, а журавля таки не було.

— Треба негайно йти до майстра – замовляти нового журавля. Бо як же буде криниця без журавля?

— А може наш ще повернеться.

— Ага, повернеться. Тільки чекати його треба... Аж до весни.

— Ви що, і справді повірили в дідову казку, що наш журавель у вирій полетів?

— Але ж його нема.

— То й що, що нема? Якісь бешкетники пожартували собі – та й по всьому.

— Як би там не було, а журавель біля криниці мусить бути. Бо що то за криниця без журавля? Та й як води дістати? От морока!

І незабаром біля криниці з'явився новий журавель, котрий так самісінько сумно дивився в небо і мріяв злетіти. Та люди не забули про колишнього журавля. Вони вряди-годи згадували його. Згадували і дивувалися: куди це він міг так безслідно зникнути? Дехто вже починав навіть вірити дідові Остапові, тому виплітальному казок, що їхній криничний журавель і справді полетів у вирій.

— Якщо так, тоді він весною повернеться.

— А може й не повернеться. Скільки тих журавлів гине у дорозі.

— Наш не загине. Бо він журавель незвичайний. Таких доля береже.

— А якщо й загине, то сам винен, — Сказала сердита баба Івга, що все життя на когось сердилася. На дітей, що бавилися і галасували, на курей, що порпалися в смітті, на котів за їхні нічні концерти, а тепер-от на їхнього криничного журавля, що так несподівано взяв та й полетів у вирій.

— А може не полетів. Хіба можна вірити дідові Остапу, тому виплітальникові казок?

— Аби тільки не загинув у дорозі, як це часом буває. Шкода було б.

— От я й кажу: загине – сам винен, – Ніяк не могла заспокоїтися баба Івга. – Не треба було летіти. Видумав. Ти на службі – то служи людям: стій біля криниці і діставай воду. А то – у вирій! Дитячі вигадки.

Нікому не хотілося, щоб баба Івга ображала криничного журавля, і всі негайно стали за нього заступатися.

— А що, коли у нього душа птаха була?

— А що, коли у нього мрія така була – злетіти у небо, у вирій полетіти?

— Теж мені придумали: мрія у криничного журавля. Все це дурниці, виплітки діда Остапа, – Не здавалася баба Івга.

Суперечки тривали, а біля їхньої криниці діставав воду новий криничний журавель. Він був гарний, міцний, люди ним були задоволені, та колишнього журавля їм все ж було жаль. Може тому, що у нього була душа птаха.

Дід Остап розказував дітям свої казки про криничного журавля, і дорослі врешті-решт починали в них вірити. А діти наперебій питали:

— А весною наш журавель повернеться?

— А що він робитиме? Де ми для нього криницю візьмемо?

— Другу криницю викопаємо, — заспокоював дітей дід Остап. І всі вірили їхній журавель неодмінно повернеться з вирію. Вірили і чекали. А весна все не приходила. Заглядали в календар, вичисляли прихід весни, видивлялися сніг: чи не тане часом? Але за календарем була ще зима, сніг не танув.

Журавлі спинилися на перепочинок. Тут всі стали дивитися на криничного журавля. Бо він був, ніби схожий на них, а ніби й не такий. Був якийсь замріз, не шукав собі ні пари, ні поживи. Все дивився на світ закоханими очима і бажав мобуть те, чого не бачили інші. Журавлі спитали про те у вожака, і він сказав:

— Так, він не схожий на нас, бо це криничний журавель, та у нього душа птаха.

— А чому він з нами полетів, якщо він криничний?

— Бо він любить світ, любить небо, простір, бо, як я вже сказав, у нього душа птаха.

— То це казка? — Спитав наймолодший журавлик, котрий не доріс ще до додому журавля і все ще любив казки.

— Так. Якщо хочеш, то нехай це буде казка, — задумливо сказав журавлик вожак.

— Але кожна казка має добрий кінець. То й ця казка закінчиться щасливо?

— Будемо надіятися. Але хто зна... Якщо чесно, то я вже пошкодував, що його з собою. Все-таки він журавель криничний. Та що вже тепер шкодувати. Дуже він рвався в небо. А я хотів, щоб він був щасливий.

— І він щасливий?

— Так. Він злетів, він з висоти бачив землю, розгортав крилами небесну склонину. І це було щастя. На превеликий жаль, ми не завжди цінуємо те, що маємо. Цінує. Але я тепер думаю: а далі що? Що з ним буде далі?

— А що далі? Незабаром весна, повернемося додому, і криничний журавль нами повернеться.

— Ти ще дуже молодий і недосвідчений. Ти ще не знаєш, що таке журавлина.

— А що таке журавлина доля?

— Це, журавлику, рідне гніздо, журавлята. А в криничного журавля того і не буде.

— А чому не буде?

Нічого не відповів вожак. Розвів крилами і відійшов.

Запахло весною. Захвилювалися журавлі. І як вони знали у тих далеких країнах, що вдома у них уже весна? Декотрі приспішували вожака:

— Пора вже летіти.

— Я сам знаю, коли пора. Я вислав посланця. Тепер чекаю, доки він повернеться.

— А як не повернеться? А як загине? Буває ж таке.

— Буває. Та йому ще не час повернутися. Ще почекаємо.

І нарешті посланець повернувся. Ту новину клекотали, співали, танцювали. Україні весна. Можна повертатися. Всі вже були готові, хоч сьогодні в польові вожак нетерплячих заспокоював. Він знов, який це далекий і небезпечний польовий вожак, знав, якій це далекий і небезпечний польовий вожак. Та й інші те знали — летіли ж з ним сюди. Та в декого голови були гарячі, захищені передчуттям весни, то може й забули. Підійшов вожак і до криничного журавля.

— Летиши з нами? — спитав.

— А як би я міг не летіти? Чи ти гадаєш, що я не сумую за рідною землею, за своєю криницею?

Зітхнув вожак та й нічого не сказав на ті слова, а сам подумав:

— Чи сумує за тобою твоя криниця, як ти сумуєш за нею? Хто зна... там вже, певно, новий криничний журавель дістає людям воду. Аби ж то у цій казці і справді був добрий кінець. Якби ж то...

Переліт довгий і виснажливий. Зате ж радість яка! Вони повертаються додому! Щось непокоїть криничного журавля, але він ще не розбере, що саме. Та щось гризе його журавлину душу.

А якось на світанку трем пройшов по журавлиній зграї: рідні краї! Заклекотали журавлі голосніше: вже недовго їм летіти. Вже вони будуть вдома.

«Це ж і моя криниця вже близько, — подумав криничний журавель. І щось защеміло, запекло. — А як же ж там люди воду беруть, коли мене немає?»

І нарешті рідне село. А ось і рідна криниця. Приземлився журавель. І що ж він побачив? З його криниці діставав воду новий і дужий криничний журавель. Ледве не розірвалося його журавлине серце. Що ж тепер? А він же збирався розказати людям про нові побачені ним світи. Сумно стояв він на одній нозі і дивився на свою криницю. Журавля побачили діти. Що вже радості було. Вони бігли по селу і кричали:

- Журавель повернувся!
- Наш криничний журавель повернувся!
- Діду! Діду!
- Чого ви кричите? Чого галасуєте? Не дадуть старому чоловікові відпочити.

Всі казки мені порозполохували. Як я їх тепер до купи позбираю?

- Діду, наш криничний журавель повернувся.
- Повернувся, кажете?
- Повернувся.
- А ви нічого не наплутали?
- Та не наплутали, діду.
- І де ж він?
- Та там, біля криниці стоїть. Сумний такий.

— Ще б не сумний. Піду, заспокою бідолаху. Примандрував-таки додому. Це добре. Значить, любить рідні краї. Але що ж йому тепер робити? Треба щось думати. Не пропадати ж криничному журавлю з душою птаха. Не що, як доведеться другу криницю копати. Та чи пристане на те село? Друга криниця — це затратно дуже. Але село погодиться. Мусить погодитися. Бо як інакше?

Село і справді погодилося, і незабаром неподалік першої криниці з'явилася ще одна, нова криниця з чистою холодною водою. Мандрівний криничний журавель був на своєму місці. Він діставав людям воду, і всі казали, що, хто нап'ється тієї води, той стає розумним і здоровим. І всі вчителі дивувалися, звідки у тих дітей такі глибокі знання про заморські краї. Вчителі дивувалися, а старий казкар запевняв, що все це від криничного журавля. А головне, що люди казкареві вірили.

ЗМІСТ

ЗАМІСТЬ ПРИКАЗКИ
КАЗКА З ЧУЖОГО ПЛЕЧА
НІЧНІ ПРИГОДИ
ДУША ПТАХА

Казки

ДУША ПТАХА

Тетяна Фролова

Комп'ютерне верстання – Антон Лукащук

Художнє оформлення - Наталія Галушко

Підписано до друку 01.09.2014 р.

Формат 60 x 84/8. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Папір офсетний.

Ум.-друк. арк. 6,07. Наклад 1000 прим.

Вид №10. Зам. №200.

Видавець і виготовлювач

ПП “Видавництво “БОНА”

вул. Наукова, 5, Львів, 79060

Свідоцтво держ. реєстру: ДК №4275.

тел.: (032) 240-96-40

ISBN 978-966-2626-26-1

9 78966 262626 1

ВИДАВНИЦТВО
“БОХА”